

Tid: kl. 13:00-18:00

Plats: Tingshuset

Ordförande

Sverre Fredriksson (M)

Ledamöter

Gunnar Riegertz (SD), vice ordförande

Emma Isfeldt (S)

Otto Andreasson (S)

Bengt Zagerholm (FR)

Ersättare

Stefan Waldeholt (M)

Daniel Persson (SD)

Anders Grune (MP)

Ralf Lindberg (V)

Robert Brandt (SD)

Övriga

Marie Hokkanen, Tf. förvaltningschef

Hannes Wallberg, Bitr. förvaltningschef

Diana Wallin, Nämndsekreterare

Markus Lilleberg, Park- och avfallschef

Andreas Andersson, Samordnare

Anna-Maria Olofsson, Ekonom

1. Upprop

2. Anmälan om jäv

3. Val av protokollsjusterare

Ärendet i korthet

Föreslagen tid för justering: tisdag 29 september kl. 13:00.

Föreslås att justera: Gunnar Riegertz

4. Information delgivning Getabrohult 1:2 - Information (inga handlingar) Andreas Andersson, Markus Lilleberg (15 min)

5. Presentation utredningsuppdrag - Information (inga handlingar) Markus Lilleberg, Hannes Wallberg (20 min)

6. Delårsrapport 2026, teknik- och servicenämnden (TSN2026/403) Marie Hokkanen, Hannes Wallberg, Anna-Maria Olofsson (45 min)

7. Budgetunderlag 2027-2029, teknik- och servicenämnden (TSN2026/402) Marie Hokkanen, Hannes Wallberg (30 min)

8. Arkitekturstrategi Bollebygds kommun (TSN2026/388) Hannes Wallberg (10 min)

9. Motion (SD)-(KD) om hundrastgård (TSN2024/176) Hannes Wallberg (10 min)

10. Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset (TSN2026/383) Hannes Wallberg (10 min)

11. Sammanträdesplan 2027 för teknik- och servicenämnden (TSN2026/408) Diana Wallin (5 min)

12. Redovisning av delegeringsbeslut

Ärendet i korthet

Inga delegeringsbeslut finns att redovisa.

13. Anmälningar för kännedom

Anmälningar

- KS2026/42-3 Hållbarhetsråd 2026-05-27 minnesanteckningar (1/1)

- KS2026/11-4 Mötesanteckningar från kommunala pensionärsrådet 17 juni 2026

14. Ledamöter informerar

15. Förvaltningen informerar

6. Delårsrapport 2026, teknik- och servicenämnden TSN2026/403

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Hannes Wallberg | Biträdande
Förvaltningschef

Dnr TSN2026/403-4

0734-64 70 39 |

hannes.wallberg@bollebygd.se

Delårsrapport 2026, teknik- och servicenämnden**Förslag till beslut**

Teknik- och servicenämnden antar upprättad delårsrapport 2026.

Ärendet

Enligt kommunfullmäktiges beslut i februari 2016 ska en uppföljningsrapport redovisas per februari, april och oktober. Delårsrapport redovisas i augusti. Denna rapport är teknik- och servicenämndens del i den kommunövergripande rapporten. Rapporten innehåller en ekonomisk sammanställning och årsprognos.

Ekonomiska förutsättningar

Resultatet för helåret prognostiseras bli 3,0 mnkr.

Beslutsunderlag

TSN2026/403 Delårsrapport 2026, teknik- och servicenämnden

Skickas till

Kommunstyrelsen

BOLLEBYGDS KOMMUN

**BOLLEBYGDS
KOMMUN**

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Teknik- och serviceförvaltningen

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Hannes Wallberg

Biträdande Förvaltningschef

BOLLEBYGDS
KOMMUN

Dnr:

Delårsrapport 2026

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	5
2 Uppföljning av nämndens mål och nyckeltal.....	6
2.1 Skola	6
<i>Förskolor och skolor i Bollebygds kommun ska systematiskt utveckla utbildning och undervisning för att nå höga och jämna resultat.</i>	<i>6</i>
2.2 Företagande	6
<i>Företag i Bollebygd ska ha goda möjligheter att etableras, verka och utvecklas i kommunen.</i>	<i>6</i>
2.3 Personalförsörjning – attraktiv arbetsgivare	7
<i>Bollebygds attraktivitet som arbetsgivare ska förbättras.</i>	<i>7</i>
2.4 Fritid	7
<i>Utveckla Rinnaområdet som rekreations-, fritids- och friluftsområde.</i>	<i>7</i>
2.5 Hållbarhet, samhällsutveckling och miljö	8
<i>Våra kommunala verksamhetsfastigheter ska vara energieffektiva och nybyggnation ska ske på ett långsiktigt hållbart och cirkulärt sätt.</i>	<i>8</i>
<i>Vi sätter fokus på ekologiska och närproducerade livsmedel i vår matproduktion.</i>	<i>8</i>
<i>Senast 2030 är kommunens fordon fossilfria i den mån krisberedskap, teknik och ekonomi tillåter.</i>	<i>8</i>
<i>I Bollebygd ska mobilitet vara tillgänglig för många, ekonomiskt effektiv för samhälle och individ samt orsaka så liten miljö- och klimatpåverkan som möjligt. Särskilt fokus</i>	

<i>behöver vara på utökad kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar.....</i>	<i>9</i>
2.6 Nämndens egna mål	9
<i>Digitalisering av arbetssätt.</i>	<i>9</i>
<i>Höga betyg på service.....</i>	<i>9</i>
<i>Väsentligt stärka kommunens krisberedskap.....</i>	<i>10</i>
<i>Nämnden ska ha en hög ambitionsnivå och öka takten i omställningen till en hållbar utveckling.....</i>	<i>10</i>
<i>Utveckla fritidsutbudet i kommunen.</i>	<i>10</i>
2.7 Uppföljning av nämndens mål och nyckeltal	11
3 Utredningsuppdrag	12
3.1 Samtliga nämnder ges i uppdrag att analysera kostnadsnivån i sina verksamheter utifrån nettokostnadsavvikelsen och ta fram och genomföra åtgärder så att verksamheter med högre kostnader närmar sig genomsnittet i riket	12
3.2 I beredning av alla politiska beslut som är strategiska, kommunövergripande eller med större samhällspåverkan ska konsekvensen för hållbarhetens tre dimensioner redovisas i beslutsunderlagen. Till stöd för bedömningen tas det fram en handbok.....	12
3.3 Kommunfullmäktige ger teknik- och servicenämnden i uppdrag att arbeta vidare för att möjliggöra framtida avloppsrening i egen regi.	13
3.4 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram en skogspolicy.	13
3.5 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att utreda möjligheterna att anlägga gång-/ cykelväg på sträckan Holmen-Brandshed inkluderande tids- samt kostnadsuppskattning i samverkan med Trafikverket samt i egen regi.	13
3.6 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att utreda hur vägverkstomten kan utvecklas samt kostnad för det.	13

3.7 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram möjliga användningsområden för modulerna på Lokes väg och kostnad för det.....	14
3.8 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram underlag för att utveckla Återbruket.	14
3.9 Samtliga nämnder genomför en kartläggning av, för respektive verksamhet prioriterade hållbarhetsområden och formulerar aktiviteter och mål till sina verksamhetsplaner. Kartläggning aktualiseras varje mandatperiod.	14
3.10 Samtliga nämnder får i uppdrag att genomföra en verksamhetsanpassad hållbarhetsutbildning för såväl medarbetare som politiker. Utbildningen ska uppdateras var fjärde år.....	16
4 Prestationer och nyckeltal.....	17
4.1 Nyckeltal/prestationer	17
5 Ekonomi	20
5.1 Budget och budgetändringar	20
5.2 Resultat och prognos, övergripande	20
5.3 Resultat och prognos, per verksamhet	23
5.4 Prognoserna under året, samt eventuella åtgärder.....	25
5.5 Investeringar	26
6 Medarbetare	32
6.1 Personalstatistik	32
6.2 Arbetsmiljö och hälsa.....	32
7 Årets verksamhet i övrigt	34
8 Internkontroll	36
8.1 Nämndens internkontrollplan	36
8.2 Övriga delar i internkontrollen	36

1 Sammanfattning

Under perioden har nämnden fortsatt utveckla verksamheten med fokus på kvalitet, effektivitet och hållbarhet. Perioden präglas av tydligare arbetssätt, ökad digitalisering och förbättrad uppföljning. Arbetet med energieffektivisering, källsortering, fastighetsnära insamling, minskat matsvinn och utvecklad skötsel av kommunens utemiljöer har fortsatt med goda resultat. Verksamheterna bedöms sammantaget utvecklas i positiv riktning, samtidigt som ekonomiska utmaningar finns inom vissa enheter till följd av bland annat ökade driftkostnader, underhållsbehov och stora investeringar.

Prognosen för helåret är +3,0 mnkr. Nämnden bedöms nå samtliga mål.

2 Uppföljning av nämndens mål och nyckeltal

2.1 Skola

Förskolor och skolor i Bollebygds kommun ska systematiskt utveckla utbildning och undervisning för att nå höga och jämna resultat.

Nämnden fortsätter leverera enligt plan genom att erbjuda barn och elever en varierad kost i enlighet med Livsmedelsverkets råd, genomföra planerat underhåll av inre och yttre miljö samt utveckla arbetet för en hälsosam inomhusmiljö och rena skollokaler. Målet bedöms uppnås.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
		Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

2.2 Företagande

Företag i Bollebygd ska ha goda möjligheter att etableras, verka och utvecklas i kommunen.

Nämnden har genomfört de aktiviteter som kopplas till målet i verksamhetsplanen. Efter testperioden och utvärderingen erbjuds Grönt kort nu till alla företagare som vill ansluta sig. Förvaltningen medverkar på näringslivsträffar. Målet bedöms uppnått.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
		Utfall	Period
		Ja	2026
		Nej	2025

Inför 2026 såg nämnden över vilka indikatorer som användes för att mäta målet. Under 2025 användes en indikator från undersökningen "Kritik på teknik" som snarare mätte företagarnas senaste kontakt med kommunen, än med teknik- och servicenämndens verksamheter.

2.3 Personalförsörjning – attraktiv arbetsgivare

Bollebygds attraktivitet som arbetsgivare ska förbättras.

Arbetet med friskfaktorererna handlar om långsiktighet; vi arbetar för att vara en rättvis och transparent organisation med tydliga roller. Vi har ett närvarande och tillitsfullt ledarskap samt hög grad av delaktighet, inflytande och god kommunikation. Medarbetarna får stöd i att prioritera arbetsuppgifter och erhåller kontinuerlig kompetensutveckling. Arbetsmiljöarbetet är systematiskt och en del av vardagen. Fokus ligger också på att tidigt upptäcka eventuell ohälsa. Vi har tydliga rutiner vid frånvaro och aktiv arbetsanpassning.

Den fina trenden med sjukfrånvaron fortsätter och vi har god marginal till målet. Även för hållbart medarbetarengagemang (HME) syns en positiv trend jämfört med föregående år.

Verksamhetsmål	Indikatorer				
Sjukfrånvaron skall vara låg.	 Målvärde <7,0%	Utfall	Mål	Måluppfyllnad	Period
		4,8	7	131,43 %	2026
		5,9	7,5	121,33 %	2025
		6,5	8	118,75 %	2024
Utfall i HME totalindex ska vara över 80 vilket motsvarar genomsnittet i riket.	 Hållbart Medarbetar Engagemang (HME)	Utfall	Mål	Måluppfyllnad	Period
		85	80	106 %	2026
		81	80	101 %	2025

2.4 Fritid

Utveckla Rinnaområdet som rekreations-, fritids- och friluftsområde.

Vi har genomfört, eller har planer på att genomföra de aktiviteter som beslutats i verksamhetsplanen och kopplar till målet. Målet bedöms därmed uppnås.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

2.5 Hållbarhet, samhällsutveckling och miljö

Våra kommunala verksamhetsfastigheter ska vara energieffektiva och nybyggnation ska ske på ett långsiktigt hållbart och cirkulärt sätt.

Belysningsbytet till LED och omställningen till en grönare fordonsflotta fortskrider. Solceller bidrar till minskad elförbrukning och robotklippare elektrifierar grönyteskötseln vid flera av våra fastigheter. Målet bedöms uppnått.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
Kostnadseffektiva åtgärder vidtas för att tydligt minska byggnadens klimatpåverkan under hela livscykeln.	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

Vi sätter fokus på ekologiska och närproducerade livsmedel i vår matproduktion.

Utfallet för perioden är i linje med målen. Bedömningen är att målen kommer nås.

Verksamhetsmål	Indikatorer			
	 Andelen ekologiska livsmedel ska vara minst 52 % 2026.	Utfall	Mål	Period
		52 %	52 %	2026
	 Andelen närproducerade livsmedel ska vara minst 75 % 2026.	Utfall	Mål	Period
		75 %	75 %	2026

Senast 2030 är kommunens fordon fossilfria i den mån krisberedskap, teknik och ekonomi tillåter.

Målet bedöms uppnått då såväl antalet som andelen elfordon överstiger

föregående års nivåer.

Indikatorer					
Andel fossilfria fordon ska öka varje år i den mån krisberedskap, teknik och ekonomi tillåter det.		Antal	Totalt antal	Andel	Period
		17	61	28 %	2026
		15			2025

I Bollebygd ska mobilitet vara tillgänglig för många, ekonomiskt effektiv för samhälle och individ samt orsaka så liten miljö- och klimatpåverkan som möjligt. Särskilt fokus behöver vara på utökad kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar.

Vi har, sedan mobilitetsplanen beslutats, genomfört reinvesteringar i linje med denna. Målet bedöms därmed uppnått.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026

2.6 Nämndens egna mål

Digitalisering av arbetssätt.

Nämnden fortsätter arbetet med AI-implementering i verksamheterna med gott resultat. Samtidigt gör vi mer i egen regi vilket leder till stora besparingar, framför allt i konsultkostnader.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
Fortsätta arbetet med att minska administration och repetitiva uppgifter genom AI-implementering.	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

Höga betyg på service.

Lokalvårdsenkäten görs till hösten. Resultatet i fastighetsenhetens enkät är mycket högt.

Verksamhetsmål	Indikatorer				
Behålla en hög kundnöjdhet i våra enkäter och undersökningar.	 "DeDu"-enkät	Utfall	Mål	Måluppfyllnad	Period
		95 %	90 %	105,56 %	2026
	 Lokalvårdsenkät	Utfall	Mål	Måluppfyllnad	Period
			75%		2026

Väsentligt stärka kommunens krisberedskap.

Stora beredskapshöjande åtgärder har gjorts under året. Målet bedöms uppnått.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026

Nämnden ska ha en hög ambitionsnivå och öka takten i omställningen till en hållbar utveckling

Målet bedöms uppnått. Implementeringen av fastighetsnära insamling bidrar till kraftigt förbättrad utsorteringsgrad av hushållsavfall. Även förbättrad möjlighet till sortering av avfall på allmän plats och i våra verksamhetslokaler bidrar till målets uppfyllelse.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

Utveckla fritidsutbudet i kommunen.

Upprustning av friluftsområdet vid omegastugan i Olsfors, som genomförts med inspel från utbildningsförvaltningen är ett uppskattat tillskott till fritidsutbudet. Även förlängningen av stigen vid bäckravinen i erikstorp har genomförts under året.

Verksamhetsmål	Indikatorer		
	 Bedöms målet uppnått?	Utfall	Period
		Ja	2026
		Ja	2025

2.7 Uppföljning av nämndens mål och nyckeltal

Mål	Bedöms målet nås?
2.1 Skola	Ja
2.2 Företagande	Ja
2.3 Personalförsörjning – attraktiv arbetsgivare	Ja
2.4 Fritid	Ja
2.5 Hållbarhet, samhällsutveckling och miljö	Ja
2.6 Nämndens egna mål	Ja

3 Utredningsuppdrag

3.1 Samtliga nämnder ges i uppdrag att analysera kostnadsnivån i sina verksamheter utifrån nettokostnadsavvikelsen och ta fram och genomföra åtgärder så att verksamheter med högre kostnader närmar sig genomsnittet i riket

Teknik- och servicenämnden genomförde analysen under 2025. Sedan dess har arbetet med att effektivisera verksamheterna fortlöpt. De taxefinansierade verksamheterna står, på nationell nivå, inför stora omställningar. Detta innebär stora svängningar och kan leda till bristfälliga jämförelser.

Nedan följer några exempel på genomförda åtgärder för att närma oss genomsnittet i riket:

- VA-taxan höjdes med 1,2% 2026. Den genomsnittliga höjningen i riket var 7,8%.
- Skogsverksamheten har fått ett eget kostnadsställe. Samtidigt omfördelas personella resurser från parkenheten till skogen vilket sänker nettokostnaderna med cirka 0,1 mnkr årligen.
- Nämnden har sålt HVB-hemmet på Lokes väg. Fastigheten ersätts inte, vilket innebär lägre kapital- och underhållskostnader motsvarande cirka 0,6 mnkr, årligen.

Dessa insatser riktas särskilt till de enheter där jämförelseanalysen visar att det finns potential att stärka kostnadseffektiviteten.

3.2 I beredning av alla politiska beslut som är strategiska, kommunövergripande eller med större samhällspåverkan ska konsekvensen för hållbarhetens tre dimensioner redovisas i beslutsunderlagen. Till stöd för bedömningen tas det fram en handbok.

Kommunstyrelseförvaltningen ansvarar för framtagande av handboken. Teknik- och servicenämnden har en representant i arbetsgruppen.

3.3 Kommunfullmäktige ger teknik- och servicenämnden i uppdrag att arbeta vidare för att möjliggöra framtida avloppsrening i egen regi.

Arbetet med att möjliggöra framtida avloppsrening i egen regi fortsätter enligt plan. Under 2026 genomförs en lokaliseringsutredning som ska ge underlag för val av lämplig placering för ett nytt avloppsreningsverk. Därefter följer bland annat förstudie, tillståndsprocess, projektering och byggnation, med målsättningen att ett nytt avloppsreningsverk ska vara färdigställt och i drift senast 2035.

Stora VA-investeringar innebär högre kapitalkostnader för VA-kollektivet; en detaljerad genomgång och jämförelse mellan Bollebygd och övriga riket går att läsa i nämndens budgetunderlag för 2027-2029.

3.4 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram en skogspolicy.

Teknik- och servicenämndens förslag till skogspolicy går upp till kommunfullmäktige för beslut 24 september.

3.5 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att utreda möjligheterna att anlägga gång-/ cykelväg på sträckan Holmen-Brandshed inkluderande tids- samt kostnadsuppskattning i samverkan med Trafikverket samt i egen regi.

Utredningsarbetet har påbörjats. Slutförandet av utredningen avvaktar dock regional prioritering av cykelåtgärder från Trafikverket och Västra Götalandsregionen, vilken förväntas beslutas under hösten 2026. Uppdraget bedöms kunna slutredovisas i samband med årsrapporten.

3.6 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att utreda hur vägverkstomten kan utvecklas samt kostnad för det.

Utredningen bifogas delårsrapporten.

3.7 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram möjliga användningsområden för modulerna på Lokes väg och kostnad för det.

Förvaltningen har presenterat en utredning för modulernas användning för teknik- och servicenämnden. Efter detta (2026-05-13 § 35) gav teknik- och servicenämnden förvaltningen i uppdrag att avveckla modulerna. Om möjligt genom försäljning.

Förvaltningen har sedan dess sålt moduletableringen via auktion. Köparen ansvarar för återställning av marken och ska, enligt avtal, vara färdig senast 31 december 2026. Genomförandet bedöms skapa ett positivt netto för kommunen enligt nedan:

Effekt	Bedömd ekonomisk påverkan
Försäljning via auktion	+0,2 mnkr
Undvikna återställningskostnader	+0,5 till 1,0 mnkr
Samordningsvinster vid byggnation av hundrastgård, förutsatt beslut enligt förvaltningens förslag i ärende TSN2024/176	+0,1 till 0,3 mnkr

Nettot blir därmed positivt i spannet 0,8-1,5 mnkr.

Utredningsuppdraget anses därmed genomfört.

3.8 Teknik- och servicenämnden får i uppdrag att ta fram underlag för att utveckla Återbruket.

Utredningen bifogas delårsrapporten.

3.9 Samtliga nämnder genomför en kartläggning av, för respektive verksamhet prioriterade hållbarhetsområden och formulerar aktiviteter och mål till sina verksamhetsplaner. Kartläggning aktualiseras varje mandatperiod.

Verksamhetsmål
Prioriterat område: Minskad biltrafik och attraktivare gaturum.

Verksamhetsmål
Prioriterat område: Klimatstyrande parkering.
Prioriterat område: Fossilfria bilar.
Prioriterat område: Minskning av matsvinn i offentliga måltider.
Prioriterat område: Lägre klimatavtryck från måltider.

Indikatorer	Mål	Utfall (delår 2026)
Matsvinn (genomsnitt) förskola/skola per portion (gram)	35	36
Matsvinn (genomsnitt) äldreomsorg per portion (gram)	100	Rapporteras i årsrapport
Samtliga inköpta livsmedel ska minska till 1,6 kg CO2e/kg inköpta livsmedel.	1,6	1,4

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Ansvarig
Arbeta för att införa 30/40-begränsning i utvalda tätorter.	2026-01-01	2030-12-31	VA/Gata-chef, Trafikingenjör
Arbeta för att anlägga minst ett gång- och cykelprioriterat gaturum med stadsliv i fokus.	2026-01-01	2030-12-31	VA/Gata-chef, Trafikingenjör
Vi ny- och reinvesterar i linje med mobilitetsplanen när denna beslutas.	2026-01-01	2030-12-31	VA/Gata-chef, Förvaltningschef
Fortsätta omställningen till en grönare fordonsflotta.	2025-01-01	2030-12-31	Fastighetschef, Fordonsansvarig

Under åren har nämnden antagit nya trafikföreskrifter för att sänka hastigheter i centrumområdet. Investeringar och åtgärder görs i linje med mobilitetsplanen och fler bilar har bytts ut till elbilar samtidigt som antalet installerade laddstolpar blir fler. Även insatserna inom enkelt avhjälpta hinder (EAH) ligger i linje med mobilitetsplanen.

3.10 Samtliga nämnder får i uppdrag att genomföra en verksamhetsanpassad hållbarhetsutbildning för såväl medarbetare som politiker. Utbildningen ska uppdateras var fjärde år.

Kommunstyrelseförvaltningen samordnar utbildningen. Teknik- och serviceförvaltningen har en representant i arbetsgruppen.

4 Prestationer och nyckeltal

4.1 Nyckeltal/prestationer

Nyckeltal	2023	2024	2025	Delår 2026
Avfall				
Insamlade mängder grovavfall från hushåll (ton)	2 124	2 324	2 361	Tillgängligt april 2027
Insamlade mängder matavfall	440	480	433	Tillgängligt april 2027
Insamlade mängder restavfall	1 020	1 030	931	Tillgängligt april 2027
Park & Skog				
Andel nöjda medborgare angående skötsel av parker	69 % (2022)	-	67 %	-
Total kolinlagring skog som kommunen äger*	-	-	704,3 ton/år	704,3 ton/år
Nettopåverkan utsläpp och upptag av koldioxid	-	-	6,6 ton/år (positiv)	Redovisas i årsrapport
Gata				
Andel nöjda medborgare angående standard på gator och vägar	36 % (2022)	-	33 %	-
Andel nöjda medborgare angående standard på gång- och cykelbanor	42 % (2022)	-	42 %	-

Nyckeltal	2023	2024	2025	Delår 2026
VA				
Producerad volym vatten	392 613 m3	354 531 m3	323 256 m3	230 310 m³
Debiterad volym vatten	278 117 m3	226 380 m3	275 241 m3	167 096 m³
Inkommande volym till reningsverk	650 073 m3	612 649 m3	497 288 m3	255 214 m³
Måltid/kost				
Matsvinn per elev (lunch) gram/portion	44	39	38	36
Matsvinn äldre (särskilt boende) gram/portion	127	115	130	Redovisas i årsrapporten
Lokalvård				
Kr/städad m2 (år)	283	282	287	284
Fastighet				
Fastighetsdrift kr/m2 lokalyta (år)	580	601	627	612
Total fastighetskostnad kr/invånare (år)	4 250	4 944	5 216	5 326

*Nyckeltalet som mäter kolinlagring i skogen mäter endast den stående skogen. Siffran kan antas vara mycket högre om hänsyn även tas till skogsmark.

Flera nyckeltal redovisas först i årsrapporten. Driften har blivit något billigare (lokalvård och fastighet) men den totala fastighetskostnaden har ökat till följd av att kommunen minskat i antal invånare. Inför 2027 lär kostnaden per invånare minska till följd av avyttring av modulerna på Lokes väg.

För VA-verksamheten är det tydligt att diskrepansen mellan debiterad och producerad volym vatten är större än 2025. Under 2026 har antalet läckor varit många fler, sannolikt en effekt av en kallare vinter och torrare klimat under sommarmånaderna.

5 Ekonomi

5.1 Budget och budgetändringar

Verksamhet	Ursprunglig ram 2026	Lönerevision	Total ram 2026
Teknik- och servicenämnden	-27,0	-0,3	-27,3

Belopp i mnkr.

Ursprunglig budgetram för Teknik- och servicenämnden var -27,0 mnkr.

Löneökningar -0,3 mnkr.

5.2 Resultat och prognos, övergripande

	Jan-aug 2026			Jan-aug 2025	Helår 2026			Helår 2025
	Utfall	Budg.	Avvik.	Utfall	Prog utfall	Budg.	Prog avvik.	Utfall
Taxor och avgifter	52,2	52,1	0,1	50,2	79,9	78,3	1,6	76,7
Hysesintäkter	35,7	35,8	-0,2	35,1	53,0	53,8	-0,8	53,1
Bidrag	0,8	1,7	-0,9	0,6	4,9	2,5	2,4	2,2
Försäljning av verksamhet	1,8	1,6	0,3	1,5	2,4	2,2	0,2	2,1
Övriga intäkter	2,2	2,2	0,1	3,1	3,9	3,3	0,6	4,3
Ränteintäkter	0,4	0,0	0,4	0,3	0,6	0,0	0,6	0,6
Summa intäkter	93,1	93,4	-0,3	90,9	144,7	140,1	4,6	139,0
Anl- o underh matr	-0,9	-0,8	-0,1	-0,7	-2,0	-1,2	-0,8	-1,1
Bidrag	-0,5	-0,7	0,2	-0,4	-1,1	-1,0	-0,1	-1,0
Köp av verksamhet	-9,5	-10,0	0,6	-8,4	-15,2	-15,1	-0,1	-13,7
Löner	-35,6	-35,0	-0,6	-33,6	-55,1	-54,9	-0,2	-52,4
Lokalkostnader	-16,3	-16,1	-0,1	-15,3	-25,0	-24,2	-0,8	-25,4
Förbrukning- & underhållsmtrl	-0,9	-0,8	-0,2	-0,8	-1,5	-1,1	-0,3	-1,3

Övriga kostnader	-17,3	-18,7	1,3	-16,7	-27,0	-28,0	1,0	-27,1
Avskrivningar	-19,0	-19,8	0,8	-17,1	-28,9	-29,1	0,2	-27,2
Räntekostnader	-8,6	-8,4	-0,2	-8,2	-13,3	-12,7	-0,6	-13,4
Summa kostnader	-108,6	-110,3	1,6	-101,0	-169,0	-167,4	-1,6	-162,6
Nettokostnad	-15,5	-16,9	1,4	-10,1	-24,4	-27,3	3,0	-23,7

Belopp i mnkr. Avrundningar förekommer i tabellen.

Utfallet för perioden är bättre än budgeterat. Flera enheter väntar större kostnader och även mer intäkter senare under året som ännu inte uppstått, vilket innebär att periodens resultat inte ger en rättvisande bild av det ekonomiska utfallet.

Sammanfattningsvis är avvikelserna till stor del tidsmässig och kommer att jämnas ut senare under året.

Helårsprognosen för intäkterna uppgår till 144,7 mnkr, vilket är 4,6 mnkr högre än budget. Överskott förklaras främst av ökade ersättningar från Naturvårdsverket för insamlad förpackningsmaterial i samband med införandet av fyrfackssystemet. Även mer intäkter från skogsverksamheten, försäljning av skrot, returpapper, måltid samt försäkringsersättningar bidrar positivt till prognosen. Lägre hyresintäkter än budgeterat förklaras främst av minskade intäkter från torghandel samt bortfallna hyresintäkter efter försäljningen av HVB-moduler. Försäljningsintäkten HVB-moduler tillfaller finansförvaltningen.

Kostnaderna prognostiseras uppgå till 169,0 mnkr, vilket är 1,6 mnkr högre än budget. Avvikelsen beror främst på kostnader relaterade till stormen Dave, ökade underhålls- och reparationskostnader inom VA-verksamheten till följd av vattenläckor samt högre kostnader för el och fjärrvärme inom fastighetsverksamheten. Även saneringskostnader efter oljeläckage påverkar prognosen. Kostnaden har vidarefakturerats ansvarig part, men är ännu inte slutligt reglerad då fakturan har överklagats.

Nettokostnaden för helåret prognostiseras öka med 0,7 mnkr jämfört med föregående år, vilket motsvarar en ökning med 2,9 procent.

5.3 Resultat och prognos, per verksamhet

	Jan-aug 2026			Jan-aug 2025	Helår 2026			Helår 2025
	Utfall	Budg.	Avvik.	Utfall	Prog utfall	Budg.	Prog avvik.	Utfall
Teknik- och servicenämnden	-0,3	-0,3	0,1	-0,2	-0,4	-0,5	0,1	-0,4
Teknik- och serviceförvaltning	-4,5	-5,9	1,4	-4,5	-7,2	-9,2	2,0	-8,2
Fastighet	0,7	-0,2	0,9	1,7	-0,8	-0,6	-0,1	-0,6
VA	-0,5	0,0	-0,6	1,7	-0,9	-0,3	-0,6	1,1
Gata	-7,1	-6,8	-0,3	-5,9	-10,7	-10,2	-0,5	-9,9
Avfall	-1,7	-0,3	-1,4	-0,1	1,9	0,0	1,9	-0,1
Park	-4,4	-4,2	-0,2	-4,4	-6,6	-6,6	0,0	-6,0
Skog	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lokalvård	0,6	0,3	0,4	0,5	0,1	0,0	0,1	0,4
Måltidsenheten	0,9	0,5	0,4	0,9	0,2	0,1	0,1	0,0
Åsastugorna	-0,1	0,0	-0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	-15,5	-16,9	1,4	-10,1	-24,4	-27,3	3,0	-23,7

Belopp i mnkr. Avrundningar förekommer i tabellen.

Teknik- och servicenämnden prognostiserar ett helårsresultat +3,0 mnkr.

Årsprognosen har förbättrats betydligt jämfört med tidigare prognoser. En viktig förklaring är främst införandet av fyrfackssystemet och den nya renhållningstaxan under våren 2026, vilket medfört till högre ersättningar från Naturvårdsverket samt ökade intäkter och förbättrad materialåtervinning. Tidigare prognoser präglades av osäkerhet kring de ekonomiska effekterna av det nya systemet.

Nämnden (den politiska verksamheten) prognostiserar ett överskott +0,1 mnkr för helåret, främst till följd av lägre arvoden än budgeterat.

Teknik- och serviceförvaltning prognostiserar ett överskott +2,0 mnkr.

Överskottet hänförs främst till lägre kostnader för konsulter och externa tjänster inom den skattefinansierade verksamheten, eftersom behovet varit lägre än budgeterat. Även vakanser inom lednings- och chefsfunktioner har bidragit till lägre personalkostnader. Därtill har förvaltningen haft en återhållsam kostnadshantering för att frigöra ekonomiskt utrymme och kunna balansera prognostiserade underskott inom VA- och gatuverksamheten.

Fastighetsverksamheten prognostiserar ett underskott -0,1 mnkr till följd av bortfallna hyresintäkter efter försäljningen av HVB-modulerna på Lokes väg. Försäljningsintäkten HVB-moduler redovisas centralt hos finansförvaltningen.

VA-verksamheten prognostiserar ett underskott -0,6 mnkr för året. Underskottet beror främst på ökade kostnader för drift och underhåll, bland annat till följd av vattenläckor, driftsstörningar och åtgärder på äldre anläggningar och maskiner. Resultatet påverkas även av högre kostnader för inköp av vatten från Borås, material och personal samt av en osäker kundfordring. Verksamheten har vidtagit kostnadsbegränsande åtgärder genom att prioritera nödvändiga insatser och minska övriga inköp och konsultkostnader, samtidigt som en säker och tillförlitlig VA-försörjning har upprätthållits.

Gatuverksamheten prognostiserar ett underskott om -0,5 mnkr. Avvikelsen förklaras främst av ökade avskrivningskostnader till följd av färdigställda belysningsprojekt och genomförda asfalteringar under tredje kvartalet. Resultatet påverkas även av utbetalning av vägbidrag avseende tidigare år samt utrangering av anläggningar.

Avfallsverksamheten prognostiserar ett överskott +1,9 mnkr för året, vilket är en tydlig förbättring jämfört med tidigare prognos. Den främsta orsaken till den positiva utvecklingen är den kraftigt ökade ersättningen från Naturvårdsverket efter införandet av fyrfackssystemet. Ersättning lämnas per hushåll som omfattas av insamling av de olika fraktionerna, vilket har

gett en betydande intäktsökning för verksamheten. Fyrfackssystemet har dessutom bidragit till att fler hushåll sorterar ut förpackningar, vilket har ökat materialåtervinningen och samtidigt stärkt verksamhetens intäkter. Sammantaget visar prognosen att genomförda förändringar inom avfallsinsamlingen ger både miljömässiga och ekonomiska effekter.

Eventuella överskott bokas vid årets slut upp som en skuld till taxekollektivet i enlighet med självkostnadsprincipen, vilket innebär att överskott inom taxefinansierad verksamhet ska återföras till verksamheten och komma abonnenterna till godo över tid.

Förvaltningen har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att genomföra en jämförelse av taxenivåer mot andra kommuner. Detta kommer redovisas i årsredovisningen under avsnittet som berör avfallsverksamheten.

Parkverksamheten prognostiserar ett resultat i nivå med budget.

Skogsverksamheten visar ett överskott om +0,1 mnkr, vilket främst förklaras av genomförd skogsförsäljning i kombination med planerade och genomförda skogsåtgärder. Enligt den nya styrmodellen förs eventuella överskott från skogsverksamheten till finansförvaltningen, vilket innebär att verksamhetens prognostiserade resultat regleras till plus minus noll.

Lokalvårdsenheten prognostiserar ett överskott +0,1 mnkr, främst till följd av lägre kostnader för förbrukningsmateriel.

Måltidsenheten prognostiserar ett överskott +0,1 mnkr för helåret.

Avvikelsen förklaras av ökade intäkter från försäljning av måltider.

Åsastugorna arrenderades från 2026 ut till föreningen Werners fritidsområde, medan kommunen fortsatt äger anläggningen och svarar för kvarvarande avskrivningar. Under hösten kommer ansvaret för verksamheten överförs till fastighetsenheten, vilket innebär att Åsastugorna framöver inte redovisas som ett separat ansvar.

5.4 Prognoserna under året, samt eventuella åtgärder

	februari	april	augusti
Prognos för helårsresultatet	0,0	0,2	3,0

Avvikelsen jämfört med tidigare prognos förklaras främst avfallsverksamheten positiva prognos +1,9 mnkr på grund av ersättningar från Naturvårdsverket för insamlat förpackningsmaterial. Förvaltningen informerade i april rapporten om att de förväntade intäkterna var svåra att bedöma, eftersom de faktiska effekterna av fyrfackssystemet inte kunde utvärderas förrän de nya kärlen började användas under andra kvartal. Eftersom avfallsverksamheten är taxefinansierad kommer ett eventuellt överskott att regleras mot taxekollektivet i enlighet med självkostnadsprincipen. Vid årets slut kommer överskottet att redovisas som en skuld till taxekollektivet i enlighet med självkostnadsprincipen.

Prognosen har även påverkats av ett lägre behov av konsulter och externa tjänster än tidigare beräknat och vakanser inom förvaltningen.

5.5 Investeringar

Reinvesteringar

Projekt fullmäktige	Budget	Utfall ack.	Kvar	Helårsprogn	Avvikelse
RI fastighet	-10 000	-6 162	-3 838	-10 000	0
RI VA	-13 000	-5 717	-7 283	-13 000	0
RI gata	-4 500	-3 212	-1 288	-4 500	0
RI Park/RH	-1 000	-1 086	86	-1 000	0
Summa	-28 500	-16 177	-12 323	-28 500	0
Totalt	-28 500	-16 177	-12 323	-28 500	0

Reinvestering: samtliga verksamheter bedömer att reinvesteringarna kommer att genomföras inom ramen för beslutad investeringsbudget.

Investeringar

Projekt fullmäktige	Budget	Utfall ack.	Kvar	Helårsprognos	Avvikelse
Krisberedskap	-1 500	-286	-1 214	-1 500	0
Reservledning/reserv kr.	-6 500	-149	-6 351	-3 500	-3 000
Fyrfackskärl	-12 300	-12 139	-161	-12 224	-76
Belysning Gata	-1 600	-1 207	-393	-1 207	-393
Laddstolpar	-700	-450	-250	-450	-250
Solceller	-400	-391	-9	-391	-9
Omklädningsrum IH	-100	-81	-19	-81	-19
Processlösning VA	-1 800	187	-1 987	187	-1 987
Åsastugorna SB	-4 800	0	-4 800	0	-4 800
Skogsinvesteringar	-800	-55	-745	-800	0
Summa	-30 500	-14 572	-15 928	-19 966	-10 534
Totalt	-30 500	-14 572	-15 928	-19 966	-10 534

Investering taxekollektivet

Fyrfackskärl: Investeringen avser införande av fyrfackskärl för att uppfylla lagkrav om fastighetsnära insamling av förpackningar. På grund av ett lägre investeringsbehov omfördelades 0,8 mnkr till förmån för skogsinvesteringar enligt nämndbeslut.

Processlösning VA: Investeringen säkerställer att reningsverket uppfyller gällande miljökrav och kan upprätthålla driften fram till dess att en långsiktig lösning är på plats. Projektets kostnad har blivit lägre än budgeterat efter erhållen ersättning från leverantören för bristande prestanda i den installerade skruvpresen.

Investering skattekollektivet

Krisberedskap: Investeringarna syftar till att stärka kommunens samhällsviktiga funktioner vid extraordinära händelser och större samhällsstörningar. Bedömningen är att investeringsmedlen kommer att nyttjas enligt plan under året.

Reservledningsplats och reservkraft: Investeringen i reservledningsplats och reservkraft stärker kommunens förmåga att hantera kriser och

upprätthålla viktiga samhällsfunktioner vid större störningar. Projektet har försenats i avvaktan på godkännande från Vattenfall och bedöms därför inte slutföras under 2026. Kvarvarande investeringsmedel föreslås överföras till 2027.

Belysning gata: För projektet avseende utbyte och komplettering av belysningsarmaturer överfördes 1,6 mnkr från tidigare år. Till följd av förseningar i projektering och upphandling bedöms utfallet för 2026 uppgå till 1,2 mnkr. Återstående arbeten och investeringsmedel föreslås överföras till 2027.

Laddstolpar: Investeringen avseende laddstolpar har genomförts i enlighet med identifierade behov och gällande lagkrav. Då ytterligare åtgärder inte bedöms vara aktuella i 2026 föreslås kvarvarande investeringsmedel överföras till kommande år.

Solceller: Projektet bedöms genomföras inom ramen för beslutad investeringsbudget.

Omklädningsrum idrottshall: Projektet bedöms genomföras inom ramen för beslutad investeringsbudget.

Åsastugorna: Inga investeringar bedöms genomföras under 2026.

Skog: På grund av ett lägre investeringsbehov fyrfackskärl omfördelades 0,8 mnkr till skogsinvesteringar enligt nämndbeslut. Projektet bedöms genomföras inom ramen för beslutad investeringsbudget.

Status 2026 års reinvesteringar

Verksamhet	Vad	Projekt	Status	Start	Slut
Fastighet	Vägverket	Tak och fasad Fd vägverket	Klart	25 - dec	26 - aug
Fastighet	Stationshuset	Stationshuset tak och fasad, dörrbyte	Framflyttat	2027	2027
Fastighet	Råssa	Totalrenovering skärmtak Råssa	Framflyttat	2027	2027
Fastighet	Hembygdsvägen 5	Byte belysning Hembygdsvägen 5	Klart	25 -apr	25 - maj

Verksamhet	Vad	Projekt	Status	Start	Slut
Fastighet	Bollebygdsskolan	Byte vikkvägg	Klart	25 - dec	25 - dec
Fastighet	Kommunhuset	Ytrenovering plan 3 Kommunhus	Klart	26 - mar	26 -apr
Fastighet	Söråns FS	Ommålning Söråns FS	Klart	26 -jul	26 - aug
Fastighet	Söråns FS	Byt nätstängsel Söråns FS	Klart	26 -jan	26 - mar
Fastighet	Örelundsskolan	Renovering scenen Örelundsskolan	Klart	26 -jul	26 -jul
Fastighet	Söråns FS	Byte stolpbelysning LED Söråns FS	Klart	26 - mar	26 - mar
Fastighet	Biblioteket	Byte vent/kylaggregat Bibliotek	Upphandl pågår	26 -jul	26 - nov
Fastighet	Töllsjöskolan	Fasadarbeten Töllsjöskolan	Framflyttat	2027	2027
Fastighet	Odengården	Byte del av tak Odengården	Klart	26 -jun	26 - aug
Fastighet	Samtliga	Uppdatering larm & passage	Klart	26 -apr	26 - sep
Fastighet	Bollebygdsskolan	Högstadiet 7-9 fasadarbeten fogar	Framflyttat	2027	2027
Fastighet	Krokdal Matsal	Byte fasad stolsförråd Krokdal	Klart	26 - mar	26 - mar
Fastighet	Kommunhuset	Utemiljö Kommunhus , baksida och framsida	Pågår	26 -jul	26 - sep
Fastighet	Bollebygdsskolan	Byte cykelställ, asfalt Bollebygdsskolan	Pågår	26 - aug	26 -okt
Fastighet	Kommunhuset	Kommunhus säkerhet och reception	Pågår	26 -jul	26 - sep
Fastighet	Samtliga	Sorteringskärl hela kommunen	Pågår	26 -feb	26 - nov
Fastighet	Krafthuset	Belysningsbyte krafthuset	Klart	26 -jan	26 -jan
Fastighet	Krokdal Matsal	Byte armaturer storkök krokdal	Klart	26 -jul	26 -jul
Fastighet	Söråns FS	Tak Söråns förskola, reparationer	Klart	26 -apr	26 -jun
Fastighet	Samtliga	Inköp lövsug	Klart	26 -feb	26 -feb
Fastighet	Kommunhuset	Byte kyla Kommunhus	Klart	26 -jan	26 -feb

Verksamhet	Vad	Projekt	Status	Start	Slut
Fastighet	Örelundsskolan	Byte styrskåp samt kyla Örelundsskolan	Klart	26 -apr	26 -maj
Fastighet	Bollebygdsskolan	Byte fasadbelysning högstadiet	Klart	26 -feb	26 -feb
Fastighet	Eriksgården	Byte kylmaskiner	Upphandl pågår	27 -sep	27 -okt
Park	Robotklippare	Kress Voyager KR800E	Klart	2026	2026
Park	Robotklippare	Husqvarna	Klart	2026	2026
Park	Hetvattentvätt	Hetvattentvätt	Klart	2026	2026
Park	Trädringar	Trädringar	Pågår	26 -aug	27 -maj
Park	Förlängning stig bäckravinen		Klart	26 -aug	26 -sep
Avfall	Däckhullastare	Däck hullastare ÅVC	Klart	2026	2026
VA	Bräckevägen, Bollebygd	Omläggning av va-ledningar i gata	Avropad	26 -aug	26 -okt
VA	Bäckvägen, Olsfors	Omläggning av va-ledningar i gata	Slutskede	26 -jul	26 -aug
VA	Vinkelvägen, Bollebygd	Omläggning av va-ledningar i gata	Framflyttat	2027	2027
VA	Uppvärmning VA-anläggningar	Ser över uppvärmning i syfte att spara energi	Pågår	26 -maj	26 -okt
VA	Töllsjö ARV	Ser över ventilation och värme i syfte att spara energi	Avropad	2026	2026
VA	Inspektion av huvudledning Backa	Kontroll av huvudledning för vatten	Pågår	26 -maj	26 -aug
VA	Slamluftning BARV	Installation slamluftare	Pågår	26 -maj	26 -sep
VA	Tiokampsvägen/ Diskusvägen	Omläggning av va-ledningar i gata	Klart	2026	2026
VA	Hultet HR	Renovering av fasad på Hultet högreseerovar	Pågår	26 -sep	26 -sep
VA	Kameraövervakning	Övervakning av vissa verk, pumpstationer	Framflyttat	2027	2027
VA	Backa VV	Staket kring Backa vattenverk	Planeras	2026	

Verksamhet	Vad	Projekt	Status	Start	Slut
VA	Inköp maskiner/pumpar	Inköp av mindre pumpar och maskiner	Pågår	2026	
VA	Lilla Ålkistan APS	Ny styrning av pumpstation	Klart	2026	2026
VA	Olsfors ARV	Omdragning av nödduschar	Klart	2026	2026
Gata	Vinkelvägen, Bollebygd	Asfaltering	Framflyttat	2027	
Gata	Hedevägen	Asfaltering	Klart	2026	2026
Gata	Ringvägen	Asfaltering, belysning, vändplats	Klart	2026	
Gata	Rinnavägen	Asfaltering	Klart	2026	
Gata	Rinnavägen	Belysning mellan GC och motionsspår	Klart	2026	
Gata	Tiokampsvägen/ Diskusvägen	Asfaltering	Klart	2026	
Gata	Torget Bollebygd	Nya elstolpar för torghandel	Klart	2026	
Gata	Varpås	Samprojekt med park, anläggande av motionsspår	Avropad	2026	

6 Medarbetare

6.1 Personalstatistik

	Perioden innevarande år			Perioden föregående år		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal tillsvidareanställda	52	32	84	56	33	89
Andel tillsvidareanställda (%)	61,90%	38,10%	100%	62,92%	37,08%	100%
Antal visstidsanställda	5	3	8	3	2	5
Andel visstidsanställda (%)	62,50%	37,50%	100,00%	60,00%	40,00%	100,00%
Antal timavlönade (timmar)	1 980,26	1 953,00	3 933,26	613,30	1 309,25	1 922,55
Övertid/fyllnad/mertid (tim)	69,95	449,38	519,33	58,33	330,67	389
Andel tillsvidare m. heltid (%)	98,08%	100,00%	98,81%	94,64%	96,97%	95,51%
Sjukfrånvaro (%)	5,85%	3,08%	4,83%	6,55%	3,18%	5,29%
Sjukfrånvaro mer än 60 dagar (%)	36,96%	0,00%	28,27%	35,05%	4,12%	28,04%
Sjukfrånvaro under 29 år (%)	10,71%	1,98%	8,33%	2,77%	1,76%	2,29%
Sjukfrånvaro 30-49 år (%)	3,88%	1,66%	3,01%	4,23%	2,04%	3,37%
Sjukfrånvaro över 50 år (%)	7,0%	4,55%	6,13%	8,36%	4,39%	7,13%

I personalstatistiken ser trenden på övergripande nivå god ut, med undantag för sjukfrånvaro för kvinnor under 29 år. Under året kommer förvaltningen arbeta med att kartlägga orsaker och samband för att förbättra arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron i gruppen.

6.2 Arbetsmiljö och hälsa

Se avsnitt 2.3 för redovisning av nämndens arbete med friskfaktorer samt de mål som rör medarbetarnas arbetsmiljö och arbetsgivarens attraktivitet.

Skyddskommittéarbetet har under perioden följts upp enligt gällande rutin.

Arbetet med att öka andelen rapporterade observationer i förhållande till antalet olyckor fortsätter inom samtliga enheter.

Den jämförelseanalys som genomfördes 2025 visade att breda roller med omfattande ansvar, särskilt inom förvaltningsledningen, innebär en sårbarhet vid frånvaro. Risker kvarstår under 2026 och behöver hanteras långsiktigt för att stärka nämndens kontinuitet och robusthet.

7 Årets verksamhet i övrigt

Under perioden har förvaltningen fortsatt arbetet med att utveckla kvalitet, effektivitet och hållbarhet i verksamheterna. Ett gemensamt fokus har varit att skapa tydligare arbetssätt, förbättra uppföljningen och använda digitala stöd för att planera och dokumentera verksamheten. Inom fastighetsverksamheten används ärendehanteringssystemet i större utsträckning för bland annat avrop, arbetsorder, tillsyn och uppföljning av garantitider. Även inom parkverksamheten har den digitala planeringen utvecklats.

Arbetet med energieffektivisering fortsätter. Drifttider och tekniska system i kommunens fastigheter har optimerats och underlag för energironder och checklistor har tagits fram. Parallellt utvecklas kommunens laddinfrastruktur. Vid periodens slut finns 16 laddstolpar med totalt 32 laddpunkter och arbete pågår för att hitta betallösningar som framtidssäkrar verksamheten.

Förvaltningen arbetar även med att utveckla kvaliteten i kontakten med verksamheter och kommuninvånare. Fastighetsenheten har fått positiv återkoppling kring bemötande och utförandetider, samtidigt som fortsatt förbättringsarbete pågår. Inom lokalvården ligger fokus på en jämn städskvalitet, systematiska egenkontroller och tydligare dialog med verksamheterna. Ett viktigt utvecklingsarbete är att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan lokalvården och verksamheterna genom en gemensam gränsdragningslista och servicenivå (SLA). Lokalvården har även genomfört kompetensutveckling och infört kostnadsfria mensskydd på kommunens arbetsplatser i enlighet med kommunens uppdrag.

Hållbarhetsarbetet har utvecklats inom flera områden. Källsortering har införts i ett antal kommunala verksamhetslokaler och fortsätter att byggas ut. Park och skog har fortsatt höja skötselnivån på parker, badplatser och andra publika miljöer. Ny teknik används bland annat för behovsstyrd bevattning, robotiserad gräsklippning och inventering med drönare, vilket bidrar till effektivare resursanvändning och en förbättrad arbetsmiljö.

Avfallsverksamheten har under perioden haft stort fokus på införandet av fastighetsnära insamling inför de nya lagkraven 2027. Det nya fyrfackssystemet infördes under våren för permanentboende och fritidsboende i en- och tvåbostadshus och genomförandet har i huvudsak följt plan. Arbetet med anslutning av flerbostadshus fortsätter. Verksamheten har samtidigt hanterat konsekvenserna av stormskador, bland annat vid Råssa återvinningscentral, och övergång till nya entreprenörer för grovavfall.

Måltidsverksamheten når målet om ekologiska livsmedel och ligger i nivå med målet för Sverige som tillverkningsland. Matsvinnet inom förskola och skola har minskat jämfört med föregående år och ligger nära kommunens mål. Arbetet med att utveckla måltidsupplevelsen fortsätter genom bland annat Månadens husman, nya maträtter och ökad dialog med matgästerna.

VA-verksamheten har under året hanterat ett flertal vattenläckor.

Utvecklingen understryker betydelsen av nämndens långsiktiga ambition att öka det förebyggande underhållet och successivt minska behovet av kostsamma och resurskrävande akuta insatser som är en del i internkontrollplanen.

Förvaltningens sjukfrånvaro är fortsatt låg och verksamheterna beskriver ett gott samarbete där medarbetare stöttar varandra vid frånvaro och semester. Samtidigt finns ekonomiska utmaningar inom delar av verksamheten, bland annat till följd av ökade kostnader för snöröjning, avfallshantering, stora investeringar och underhåll. Sammantaget bedöms verksamheterna utvecklas i positiv riktning, med fortsatt fokus på kvalitet, resurseffektivitet, hållbarhet och förebyggande arbete.

8 Internkontroll

8.1 Nämndens internkontrollplan

Nr	Process Rutin/system	Kontrollmoment	Kontrollansvar	Metod
1	Miljöfarligt utsläpp (t ex bräddning avloppsvatten, kemikalier)	Regelbunden visuell inspektion, larmövervakning, funktionskontroller.	VA/Gata-chef	Förebyggande underhåll av ledningar och pumpstationer, beredskapsplaner vid driftstopp.
2	Kompetensbrist/Svårrekryterat	Återkommande kompetenskartläggning.	Förvaltningschef	Löpande arbete, riskanalys och föreslå eventuella organisationsändringar.
3	Kontaminering dricksvatten (bristande rutiner/olyckor/sabotage/grundvattenpåverkan)	Regelbunden tryckkontroll, kvalitetsprovtagning, larmövervakning.	VA/Gata-chef	Mätningar, provtagningar, dokumentation och avvikelshantering.
4	Risk för matförgiftning i storkök - egenkontroll livsmedel	Säker hantering, förvaring och servering av livsmedel i storkök.	Måltidschef	Stickprov av temperaturer, märkning/bäst före, separering rått-tillagat, personlig hygien.
5	Brist på förebyggande underhåll	Uppföljningsrapporter. Nämnden får info om planerade projekt.	VA/Gata-chef, Fastighetschef, Park/Avfallschef	Kartläggning av anläggningar som kan underhållas mer proaktivt.

Nämnden ser positiv utveckling vad gäller såväl det förebyggande underhållet som kompetensen i organisationen. Samtliga delar i internkontrollplanen arbetas med. Även de risker som identifierats i risk- och konsekvensanalysen som togs fram under workshop i teknik- och servicenämnden 15 oktober 2025.

8.2 Övriga delar i internkontrollen

Kontrollpunkter för dataskyddsarbetet

Under 2026 fortsätter kommunen att stärka det systematiska, riskbaserade

arbetet med dataskydd och informationssäkerhet, vilket tydligt ska genomsyra nämndens styrning, prioriteringar och uppföljning. Arbetet inriktas på aktuella och korrekta behandlingsregister enligt GDPR, skärpt behörighetsstyrning samt tydliga och efterlevda roller och ansvar i informationshanteringen.

Medarbetarnas kompetens utvecklas löpande genom korta, återkommande utbildningsinsatser och stöd nära verksamheternas processer. Kommunen anpassar styrning, rutiner och tekniska skydd utifrån krav i NIS2 och den nya cybersäkerhetsregleringen.

Nämnden följer, och bidrar till utvecklingen, exempelvis genom att, tillsammans med Informationssäkerhetssamordnare, kartlägga vilka system som saknar PUB-avtal, systemägare och systemförvaltare. I samband med delårsbokslutet har samtliga system som nyttjas i teknik- och servicenämnden desingerade systemägare och -förvaltare.

Verksamhetens systematiska brandskyddsarbete

Brandskyddsarbetet i kommunens fastigheter sköts systematiskt via förvaltningens underhållssystem; "DeDu". Här genereras regelbundna kontroller av olika brandskyddsrelaterade områden, såsom utrymningsplaner, utrymningsvägar, nödbelysning, branddörrar, släckutrustning och elinstallationer. Dessa kontroller utförs tillsammans med verksamheternas egna brandskyddsansvariga för att säkerställa ordning och reda i lokalerna.

Brandlarmen i fastigheterna funktionstestas både skarpt till den externa larmmottagaren (SÄRF) och internt på månadsbasis och kvartalsvis. Därtill genomförs årliga revisioner av brandlarmanläggningarna av externa kontrollanter.

Även elrevisionerna, där elinstallationerna och nödbelysningen kontrolleras, sker regelbundet var tredje år.

Genom systematiskt brandskyddsarbete säkerställer nämnden ett väl

fungerande brandskydd i kommunens fastigheter.

Utredning om utveckling av "vägverkstomten"

Uppdrag

Teknik- och servicenämnden har fått i uppdrag att utreda hur den så kallade vägverkstomten, Bollebygds prästgård 1:5, kan utvecklas samt kostnaden för detta.

Nuläge och förutsättningar

Vägverkstomten har ett centralt och exponerat läge i Bollebygds tätort. Fastigheten ligger i anslutning till vältrafikerade vägar och cirkulationsplats och passeras av många som färdas till och genom Bollebygd. Samtidigt finns gång och cykelvägar i direkt anslutning till området. Fastigheten har därför betydelse både som verksamhetsyta och för det visuella intrycket av tätorten.

Befintliga byggnader används huvudsakligen av park- och avfallsverksamheten för förvaring av materiel, maskiner och utrustning. Byggnaderna har under 2026 rustats upp och deras industriella karaktär har bibehållits. Upprustningen innebär att byggnaderna idag ger ett väsentligt bättre visuellt intryck än tidigare.

Markytorna består huvudsakligen av grus och har bristfällig avvattnings. Vid nederbörd uppstår betydande vattenansamlingar. På fastigheten finns även en äldre oljeavskiljare som bör avlägsnas innan mer omfattande finplanering genomförs.

Fastigheten behöver samtidigt ses i ett större kommunalt lokalperspektiv. Teknik- och serviceförvaltningen använder idag Bollebygds prästgård 1:5 för förvaring och värdesäkring av maskiner och materiel. I teknik- och servicenämndens remissvar till kommunens lokalresursplan framgår att en förändrad användning av fastigheten medför behov av ersättningslokaler i motsvarande omfattning och att delar av dessa bör vara centralt placerade för att möjliggöra en effektiv verksamhet för parkenheten.

Kommunfullmäktige beslutade den 7 maj 2026, § 55, att utöka uppdraget om projektdirektiv för en ny allaktivitetshall till att även omfatta Bollebygds prästgård 1:5. Fastigheten utreds därmed parallellt som en möjlig lokalisering för allaktivitetshallen.

Möjlig inriktning

Mot bakgrund av fastighetens nuvarande användning och osäkerheten kring den framtida lokaliseringen av allaktivitetshallen bedöms det inte vara lämpligt att i nuläget genomföra större investeringar som låser fastighetens långsiktiga användning.

En ändamålsenlig utveckling på kort och medellång sikt bedöms i stället vara att förbättra fastighetens funktion, dagvattenhantering och visuella uttryck samtidigt som flexibiliteten för framtida användning behålls.

En sådan utveckling kan omfatta:

1. Avlägsnande av oljeavskiljare.
2. Förbättrad höjdsättning, dränering och dagvattenhantering för att motverka stående vatten.

3. Upprustning och strukturering av körytor, uppställningsytor och ytor för materialförvaring.
4. Tydligare avgränsning och organisering av verksamhetsytorna.
5. En enklare gestaltning mot omgivande vägar genom exempelvis plantering.

Åtgärderna skulle förbättra arbetsmiljön och fastighetens funktion samtidigt som området ges ett mer ordnat uttryck från de omkringliggande vägarna. Inriktningen innebär också att de investeringar som görs huvudsakligen avser grundläggande markfunktioner och därmed i mindre utsträckning riskerar att bli onyttiga vid en framtida förändrad användning.

Kostnad

Det är inte möjligt att lämna en tillförlitlig total investeringskostnad innan omfattning har fastställts. Kostnaden påverkas framför allt av behovet av markberedning, eventuella markföroreningar samt omfattningen av hårdgjorda och gestaltade ytor. Lämpligen delas också projektet upp i olika delar, där majoriteten belastar driften som rent underhåll.

I detta skede saknas projektering och mängdberäkningar som möjliggör en detaljerad investeringskalkyl. Förvaltningen bedömer dock översiktligt att en upprustning med fokus på förbättrad avvattning, markjustering, upprustning av kör- och uppställningsytor, borttagning av befintlig oljeavskiljare samt enklare gestaltungsåtgärder kan uppgå till cirka 1,0–2,5 mnkr.

Som ett preliminärt riktvärde bedöms en total kostnad om cirka 1,5 mnkr vara rimlig att utgå från i den fortsatta planeringen. Om medel tilldelas för att genomföra insatserna bör det ske med driftbudget för ett år.

Bedömningen är förenad med betydande osäkerhet. Framför allt kan behov av omfattande massutbyte, förorenad mark eller mer avancerade dagvattenlösningar medföra en högre kostnad. Innan beslut om genomförande bör därför åtgärderna konkretiseras och kostnadsberäknas genom en enklare projektering.

Samlad bedömning

Vägverkstomten har ett strategiskt läge och fyller samtidigt en viktig funktion för teknik- och serviceförvaltningens verksamhet. Fastighetens främsta brister idag är markens funktion, framför allt avseende avvattning, samt områdets helhetsintryck.

Förvaltningens bedömning är att utvecklingen i nuläget bör koncentreras till åtgärder som förbättrar fastighetens funktion och yttre miljö utan att föregripa beslut om dess långsiktiga användning. Större investeringar bör samordnas med den pågående processen kring allaktivitetshallen.

Om fastigheten helt eller delvis tas i anspråk för annat ändamål behöver kostnaden för ersättningslokaler och verksamhetsytor för teknik och serviceförvaltningen ingå i den samlade ekonomiska bedömningen.

Utredning: Utveckling av kommunalt återbruk Råssa ÅVC

Sammanfattning

Teknik- och serviceförvaltningen har fått i uppdrag att utreda hur det kommunala återbruket på Råssa återvinningscentral (ÅVC) kan utvecklas. I dag består återbruket av två containrar med ge-och-ta-funktion. Återbruket har tidigare varit obemannat, vilket medfört felsortering och kvalitetsproblem. Ansvar för sortering och iordningställande har legat på daglig verksamhet, vilket inte har fungerat tillfredsställande (se även avsnittet om daglig verksamhets perspektiv nedan). Under juli till september är återbruket bemannat med goda preliminära resultat. Utredningens huvudslutsats är att bemanning är den enskilt viktigaste utvecklingsfaktorn, och förvaltningens bedömning är att återbruket behöver bemannas dagligen under öppettiderna för att fylla sin funktion och skapa trivsel för besökare och personal. Utredningen föreslår dessutom att återbruket utvecklas med byggåterbruk och växtåterbruk.

Utredningen föreslår en långsiktig lösning där:

1. Återbruket bemannas dagligen under öppettiderna för ÅVC, året runt. Inledningsvis som en 12-månaders utvärderingsperiod med tydliga nyckeltal och uppföljning.
2. Utveckla byggåterbruk - ta emot byggnadsmaterial, fönster, dörrar, VVS-artiklar med mera för återanvändning.
3. Utveckla växtåterbruk - ta emot växter, lökar och planteringskärl/krukor för återanvändning.
4. Parallellt utreda en mer ändamålsenlig återbruksyta eller lokal för en permanent lösning, i anslutning till eller i närheten av återvinningscentralen i samverkan med socialförvaltningen och kommunens miljö- och hållbarhetsstrateg.

Uppdraget

Kommunfullmäktige har gett teknik- och servicenämnden i uppdrag att utreda hur det kommunala återbruket på Råssa kan utvecklas. Utredningen ska belysa nuläget och möjliga utvecklingsvägar för återbrukets framtid.

Utredningen omfattar det befintliga återbruket med ge-och-ta-funktion och dess utveckling, inklusive följande utvecklingsområden:

Nuläge

Det kommunala återbruket består i dag av två containrar baserade på ge-och-ta-principen:

- Container 1 - inlämning: Invånare lämnar saker de inte längre behöver.
- Container 2 - hämtning: Invånare kan fritt plocka det de behöver.

Tidigare obemannad verksamhet

Återbruket har tidigare varit obemannat, vilket har medfört flera utmaningar. Erfarenheter från andra svenska kommuner med obemannade återbruk bekräftar bilden:

- Felsortering och nedskräpning: Besökare lämnar material som inte hör hemma i återbruket, vilket ökar mängden rejekt.
- Säkerhetsrisker: Ingen kontroll av vad som lämnas eller hämtas - risk för farligt avfall, trasig elektronik, produkter med säkerhetsbrister.
- Begränsad kvalitetskontroll: Ingen sortering, ingen gallring av osäljbara eller farliga produkter.

Bemannad verksamhet juli-september

Under perioden juli till och med september är återbruket bemannat. De preliminära erfarenheterna är positiva och indikerar att bemanning löser flera av de problem som tidigare förekommit. Detta stämmer väl överens med erfarenheterna från andra kommuner.

Målbild

Utvecklingen av återbruket syftar till att uppnå följande mål:

1. Ökat återbruk och minskade avfallsmängder - fler produkter får ett andra liv, vilket minskar avfallsmängd och miljöpåverkan.
2. Tryggare och mer kontrollerad plats - bemanning minskar risken för felaktiga produkter, farligt avfall och säkerhetsproblem.
3. Bättre service till invånare - ett väl fungerande återbruk ökar medborgarnas möjlighet att agera hållbart i vardagen.
4. Bidrag till sociala värden - ett eventuellt fortsatt samarbete med arbetsmarknadsenhet skapar sysselsättning och social nytta.
5. Bygg- och växtåterbruk som komplement - utökning av sortimentet till byggnadsmaterial och växter för att bredda återbrukets nytta och minska avfallsmängder i flera fraktioner.

Daglig verksamhets perspektiv på medverkan i Återbruket

Daglig verksamhet ser stort värde i att fortsatt få bidra till Återbruket och vill vara delaktig i utvecklingen av verksamheten. Deltagarna uppskattar möjligheten att besöka Återbruket och hjälpa till med arbetsuppgifter som är möjliga att genomföra utifrån deras förutsättningar. Medverkan måste dock ske utifrån deltagarnas dagsform, inte genom fasta

åtaganden eller krav på prestation och bemanning. Det nuvarande upplägget, där daglig verksamhet förväntas ansvara för sortering och iordningställande, ställer för höga krav på självständighet och kontinuitet för målgruppen, vilket är en av de främsta orsakerna till att återbruket inte har fungerat tillfredsställande.

Begränsningar vid vidareutveckling

Om Återbruket utvecklas till en mer omfattande verksamhet med högre krav på produktion, ansvarstagande och kontinuitet bedömer daglig verksamhet att de inte kommer att kunna leverera enligt sådana förväntningar. Förslag som bygger på att daglig verksamhet ska ansvara för eller säkerställa driften riskerar att inte vara förenliga med deras förutsättningar.

Förslag på organisatorisk lösning

För mer verksamhetskritiska uppgifter och långsiktig bemanning föreslår daglig verksamhet att detta organiseras som sysselsättning inom den nya enheten "Centrallager". Ett möjligt upplägg är att berörda förvaltningar tecknar en överenskommelse där återbruket upplåter ett mindre antal platser, exempelvis 1–3 platser, för sysselsättning organiserad via Centrallager. En modell där daglig verksamhet kan bidra när förutsättningar finns, samtidigt som mer verksamhetskritiska uppgifter hanteras inom andra organisatoriska ramar, framstår som den mest realistiska och hållbara lösningen. I den fortsatta utredningen bör hänsyn tas till daglig verksamhets uppdrag och målgruppens behov.

7. Budgetunderlag 2027-2029, teknik- och servicenämnden TSN2026/402

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Hannes Wallberg | Biträdande
Förvaltningschef

Dnr TSN2026/402-1

0734-64 70 39 |

hannes.wallberg@bollebygd.se

Budgetunderlag 2027-2029, teknik- och servicenämnden**Förslag till beslut**

Teknik- och servicenämnden antar upprättat budgetunderlag för teknik- och servicenämnden 2027–2029.

Ärendet

I enlighet med kommunens budgetprocess omfattar kommunfullmäktiges budgetbeslut även preliminära ramar för nästkommande år. Utifrån dessa preliminära ramar ska respektive nämnd upprätta budgetunderlag som beskriver konsekvenserna av den preliminärt tilldelade ramen samt kompletterande information/specifiering av förändrade behov senast augusti månad. I detta ärende beskrivs teknik- och servicenämnden budgetunderlag för 2027–2029.

Budgetunderlaget avser enbart teknik och service som nämnd. Inspel från övriga, till exempel fackliga parter och revisionen, behandlas i den övergripande budgetprocessen.

Ekonomiska förutsättningar

Se budgetunderlag 2027–2029 för redogörelse av nämndens ekonomiska förutsättningar.

Bedömning

Teknik- och servicenämndens verksamheter har flera olika finansieringsprinciper; skatte-, taxe- och intäktsfinansiering av de olika verksamheterna innebär att ekonomistyrningen behöver vara differentierad. Nämndens omsättning överstiger också den skattefinansierade ramen med cirka 500% vilket kräver en effektiv ekonomistyrning då risk annars finns för stora avvikelser i relation till den skattefinansierade ramen.

Beslutsunderlag

TSN2026/402 Budgetunderlag 2027–2029, teknik- och servicenämnden

Skickas till

Kommunstyrelsen

BOLLEBYGDS KOMMUN

Teknik- och serviceförvaltningen

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Hannes Wallberg

Biträdande Förvaltningschef

Gäller för:

Dokumentansvarig: Titel

Dnr : **TSN2026/402-2**

Budgetunderlag 2027-2029, teknik- och servicenämnden

Innehåll

Budgetunderlag 2027-2029, teknik- och servicenämnden.....	1
1. Budgetunderlagets funktion och nämndens uppdrag	3
1.1 Budgetunderlagets funktion	3
1.2 Nämndens uppdrag	3
1.3 Finansieringsprinciper.....	4
2. Ekonomiska förutsättningar	4
2.1 Preliminär budgetram.....	4
2.2 Kapitalkostnader och driftkostnader	4
3. Demografi, volymer och strukturella förändringar	4
3.1 Långsammare befolkningstillväxt.....	4
3.2 Färre barn och fler äldre.....	5
3.3 Små kollektiv och höga fasta kostnader.....	5
3.4 Lokalanpassning.....	6
4.1 Systematiskt energiarbete	6
5. Omvärldsbevakning och framtida förutsättningar	6
5.1 Vatten och avlopp	6
5.2 Avfallsverksamheten.....	8
5.3 Fastigheter, energi och lokalförsörjning	8
5.4 Gata, park och skog.....	8
5.5 Måltidsverksamhet	8
5.6 Lokalvård	9
5.7 Krisberedskap och kontinuitet	9
5.8 Kompetensförsörjning.....	9
6. Behov utöver preliminär ram	10
6.1 Sammanställning av behov	10
7. Investeringsbehov 2027–2029	10
7.1 Samlad investeringsplan	10
7.2 Stora VA-investeringar	11

1. Budgetunderlagets funktion och nämndens uppdrag

1.1 Budgetunderlagets funktion

Varje nämnd ska enligt kommunens budgetprocess upprätta ett budgetunderlag som beskriver konsekvenserna av den preliminärt tilldelade ramen samt redovisar förändrade behov och förutsättningar inför kommande budgetperiod.

Budgetunderlaget ska ge kommunstyrelsen, budgetberedningen och kommunfullmäktige ett samlat underlag för prioriteringar. Det ska därför inte enbart beskriva nya önskemål, utan även tydliggöra:

- vilka kostnader som är möjliga att påverka,
- vilka kostnader som följer av lag, avtal eller tidigare beslut,
- hur olika finansieringsformer påverkas,
- vilka risker som uppstår om underhåll eller utvecklingsinsatser skjuts fram,
- samt hur investeringar påverkar kommunens framtida driftkostnader.

Detta budgetunderlag beskriver teknik- och servicenämndens förutsättningar för perioden 2027–2029.

1.2 Nämndens uppdrag

Teknik- och servicenämnden ansvarar för en stor del av den infrastruktur och service som krävs för att övriga kommunala verksamheter ska fungera. Uppdraget omfattar bland annat:

- vatten och avlopp,
- gator, gång- och cykelvägar samt trafikanordningar,
- park- och naturmark,
- avfallshantering och återvinning,
- förvaltning och drift av kommunala verksamhetsfastigheter,
- lokalvård,
- måltidsverksamhet,
- kommunens skog,
- fordon, maskiner och tekniska anläggningar,
- samt operativa delar av kommunens krisberedskap.

Nämndens uppdrag är både medborgarnära och kommunövergripande. Kvaliteten i nämndens verksamheter får därför snabbt konsekvenser för skola, förskola, äldreomsorg, socialtjänst, företag och invånare.

Teknik- och servicenämndens verksamheter är mångfacetterade och har olika finansieringsprinciper. Det gör nämndens ekonomi mer komplex än en traditionell anslagsfinansierad verksamhet.

1.3 Finansieringsprinciper

Verksamhet	Huvudsaklig finansiering
Gata, park, (skog) och stab	Kommunalskatt
Vatten och avlopp	VA-avgifter
Kommunalt avfall	Avfallsavgifter och producentersättning
Fastigheter	Interna och externa hyror
Lokalvård och måltid	Interna köp av verksamhet
Investeringsprojekt	Investeringsmedel (skatt/taxa)

En central princip för nämndens ekonomi är att rätt kostnad ska bäras av rätt finansiering.

2. Ekonomiska förutsättningar

2.1 Preliminär budgetram

Belopp i mnkr.

Ram 2026	27,30
Förändringsuppdrag	-0,30
Avgår mensskydd	-0,05
Ram 2027	27,00

Teknik- och servicenämndens ram föreslås minskas från 27,3 mnkr till 27,0 mnkr, vilket främst beror på det förändringsuppdrag som givits samtliga nämnder.

2.2 Kapitalkostnader och driftkostnader

Teknik- och servicenämnden har stora materiella tillgångar och ett omfattande investeringsansvar. Investeringar medför kapital-, underhålls- och personalkostnader. Det innebär att en investering inte är ekonomiskt färdigbehandlad när investeringen är bokförd och anläggningen färdigställd. Inför varje större beslut behöver hänsyn tas till investeringens samlade kostnad på lång sikt, och ange vilken nämnd eller vilket kollektiv som ska bära den framtida driften.

3. Demografi, volymer och strukturella förändringar

3.1 Långsammare befolkningstillväxt

Bollebygds folkmängd minskade under 2025 från 9 802 till 9 784 invånare. Den aktuella befolkningsprognosen innebär därefter en ökning till cirka 10 010 invånare år 2035, motsvarande i genomsnitt omkring 22 personer per år. Prognosen är därmed väsentligt lägre än tidigare planeringsantaganden.

En långsammare total befolkningstillväxt innebär inte att teknik- och servicenämndens kostnader förändras i samma takt. Kommunen behöver fortfarande:

- upprätthålla samma geografiska gatunät,
- driva vattenverk, reningsverk och pumpstationer,
- sköta parker och naturmark,
- förvalta befintliga fastigheter,
- med mera.

En stor del av kostnaderna är därför fasta eller trögrörliga. Här är nyckeltalen viktiga för att synliggöra vilka enheter som har störst behov av effektivisering. I jämförelseanalysen som genomfördes 2025 framgår bedömningen av effektivitet inom de olika enheterna. Arbetet följs upp i delårs- och årsrapporten för 2026.

3.2 Färre barn och fler äldre

Befolkningsprognosen visar en minskning med cirka 40 barn i förskoleålder mellan 2025 och 2029. Samtidigt ökar gruppen över 80 år kraftigt. Socialnämndens budgetunderlag visar exempelvis en ökning från 674 personer över 80 år 2026 till 780 personer 2029.

För teknik- och servicenämnden innebär utvecklingen att efterfrågan förändras snarare än försvinner:

- färre barn kan minska antalet portioner och lokalytor i vissa delar av utbildningsverksamheten,
- fler äldre kan öka behovet av anpassade måltider, matdistribution, äldreomsorgslokaler och lokalvård,
- nya eller ombyggda omsorgsfastigheter ökar fastighetsdrift och beredskapskrav,
- och förändringar mellan målgrupper kan kräva omställning av kök, utrustning och personal.

Fastighets-, måltids- och lokalvårdsorganisationen behöver därför dimensioneras utifrån hela kommunens samlade lokal- och verksamhetsplanering, inte enbart utifrån den totala folkmängden.

3.3 Små kollektiv och höga fasta kostnader

Bollebygds VA-verksamhet har förhållandevis få abonnenter samtidigt som verksamheten behöver bära kostnader för ledningsnät, vattenverk, reningsverk, pumpstationer, beredskap och specialistkompetens. Det gör kostnaden per ansluten kund känslig för:

- investeringstakt,
- räntor,
- elpriser,
- kemikaliekostnader,
- inköpt vatten,
- förändrade miljökrav,
- med mera.

Samma förhållande gäller delvis avfallsverksamheten. Förändringar i entreprenadavtal eller insamlingssystem kan få relativt stor påverkan på varje abonnents avgift.

3.4 Lokalanpassning

Kommunens lokalresursplan visar både minskad efterfrågan i vissa delar och behov av nya eller förändrade lokaler i andra. För teknik- och serviceförvaltningen kvarstår behovet av fler administrativa arbetsplatser och mötesrum på Råssa. Måltid och lokalvård har i dag chefer och administrativa funktioner placerade på Bollebygds skolan, och flera funktioner är geografiskt åtskilda.

4.1 Systematiskt energiarbete

Energieffektivisering kan minska både kostnader och sårbarhet. Energimyndigheten framhåller att effektivare energianvändning ofta är det snabbaste och billigaste sättet att minska effektbehovet, men också att åtgärderna behöver bygga på kontinuerlig mätning och uppföljning av faktisk energianvändning.

Förvaltningen prioriterar därför att kartlägga och följa energiåtgång i våra fastigheter. Ett exempel är att informationsskärmar installerats i de fastigheter som har solceller. Detta ökar samtidigt förståelsen för energieffektiviseringen hos våra medarbetare.

5. Omvärldsbevakning och framtida förutsättningar

5.1 Vatten och avlopp

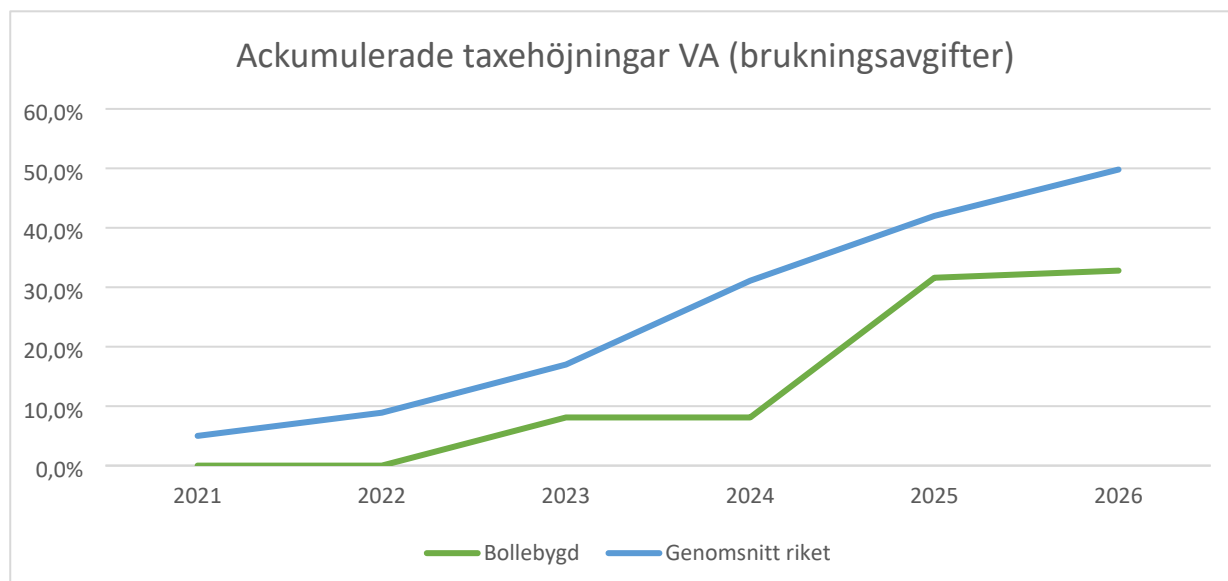
Stort långsiktigt investeringsbehov

VA-sektorn står inför omfattande investeringar i ledningsnät, vattenverk och reningsverk. Svenskt Vatten bedömer att investeringar på cirka 560 miljarder kronor behövs nationellt fram till 2040. Den genomsnittliga taxehöjningen i hela riket per år de senaste 4 åren är 10,2%. Ökade kapitalkostnader och fondering till kommande investeringar är de främsta orsakerna till de höga taxehöjningarna.

Bollebygds utmaning förstärks av att kommunen har få abonnenter i förhållande till de fasta kostnaderna. VA-taxan bör därför inte beslutas utifrån ett enskilt års resultat. Den ska bygga på en flerårig kalkyl som omfattar såväl driftkostnader som kommande investeringars påverkan på kapital-, underhålls-, och personalkostnader.

Även om Bollebygd har höjt taxan väsentligt de senaste åren understigen den procentuella taxehöjningen i kommunen den som skett på nationell nivå. Svenskt vatten

förutspår att VA-taxorna kommer behöva fördubblas (en ökning med 300%) till och med 2040.

Diagrammet ovan visar förhållandet mellan Bollebygds och rikets taxehöjningar i procent. Även den nominella skillnaden mellan genomsnittet och Bollebygds taxor har under perioden minskat med cirka 1 400 kronor per år för ett typhus A. Förvaltningens bedömning är att Bollebygd kommer behöva höja VA-taxorna under de kommande 10–15 åren med ungefär samma procent som genomsnittet i riket, för att finansiera de stora re- och nyinvesteringarna som planeras.

VA-taxorna består främst av "bruknings"- samt "anläggnings"-/"anslutnings"-avgifter. I samband med att anläggningsavgifterna (den avgift man betalar vid nybyggnation av fastigheter som ansluts till det kommunala VA-nätet) ökar, ökar också kostnaden för nybyggnationer. Sedermera är det en aspekt som bör tas med i taxestrategin. Anläggningsavgifterna är en relativt liten del av VA-enhetens totala intäkter, och om lägre anläggningsavgifter innebär en högre tillväxttakt för kommunen genom att möjliggöra nybyggnation för fler, kan den totala nyttan för såväl kommunen som VA-enheten bli högre genom att ombalansera de olika taxeslagen.

Nya krav på dricksvatten

Från den 1 januari 2026 gäller bland annat nya krav på råvattenkontroll och undersökning av ytterligare parametrar, däribland PFAS. Undersökningsprogram behöver uppdateras där parametrarna inte redan ingår. Detta arbete pågår redan och tar mycket personella resurser i anspråk.

Reviderat avloppsdirektiv

Det reviderade EU-direktivet om rening av avloppsvatten omfattar bland annat mindre tätorter, bräddningar, dagvatten, energianvändning, resursutnyttjande och utökad övervakning. Sverige ska införliva bestämmelserna i nationell rätt senast den 31 juli 2027.

För Bollebygd behöver påverkan analyseras innan större beslut fattas om framtida avloppsrening.

5.2 Avfallsverksamheten

Fastighetsnära insamling

Senast den 1 januari 2027 ska fastighetsnära insamling av förpackningar vara utbyggd i hela kommunen. Kravet omfattar papper, plast, metall samt färgat och ofärgat glas.

Bollebygd påbörjade omställningen till fyrfackssystem under 2026. Budgetåret 2027 blir därför det första hela året då systemets faktiska kostnader och intäkter kan följas. I samband med att kommunfullmäktige antog gällande avfallstaxa gavs också ett uppdrag till förvaltningen att jämföra taxenivåerna mot andra kommuner. Förvaltningen planerar att genomföra denna jämförelse innan förslag till 2027 års taxa tas upp för beslut i kommunfullmäktige. Sannolikt kommer det nya förslaget innebära vissa ändringar i taxans struktur.

5.3 Fastigheter, energi och lokalförsörjning

Kommunens fastighetsbestånd är en långsiktig tillgång men innebär också stora kostnader för underhåll, energi, säkerhet och verksamhetsanpassningar.

När en ny byggnad tas i drift uppstår kostnader även om den ersätter en befintlig byggnad. Nyare lokaler kan vara mer energieffektiva, men kan samtidigt ha större yta, fler tekniska installationer, högre säkerhetskrav och mer avancerade styrsystem.

Varje lokalförändring behöver därför innehålla en nettokalkyl med fokus på TCO (totalkostnad för ägandet under fastighetens livslängd).

5.4 Gata, park och skog

Gata och park påverkas endast i begränsad omfattning av kortsiktiga befolkningsförändringar. Kommunen behöver även vid långsammare tillväxt sköta befintliga vägar, gång- och cykelvägar, broar, belysning, parker, lekplatser och naturmark.

En låg underhållsnivå kan ge ett tillfälligt överskott, men innebär ofta:

- fler akuta fel,
- sämre framkomlighet,
- försämrad tillgänglighet,
- större risk för person- och egendomsskador,
- samt högre framtida underhållskostnader.

Kommunens skog hanteras som en särskild resultatenhet med tydlig redovisning av intäkter, kostnader och investeringar. Eventuellt överskott för den skogliga verksamheten förs över till finansförvaltningen, i linje med den nya styrmodellen som beslutats under året.

5.5 Måltidsverksamhet

Måltidsverksamheten är personalintensiv och påverkas av förändrade volymer i förskola, skola och omsorg, men också av livsmedelspriser, specialkost, beredskapssatsningar, samverkan, med mera.

En måltidsutvecklande funktion bedöms ge bättre förutsättningar att hålla samman dessa frågor och minska sårbarheten.

5.6 Lokalvård

Lokalvården är personalintensiv och påverkas direkt av:

- antalet lokaler,
- lokalernas utformning,
- öppettider,
- hygienkrav,
- verksamhetsförändringar,
- byggprojekt,
- samt behov av periodisk städning och golvvård.

Förändringar i lokalyta behöver omsättas i justerade beställningar. En minskad verksamhetsvolym leder inte automatiskt till minskad lokalvård om lokalerna är kvar i bruk.

5.7 Krisberedskap och kontinuitet

Teknik- och servicenämndens verksamheter måste fungera även vid krissituation, och området har blivit en väsentlig del av nämndens verksamhet. För 2026 ansvarar nämnden för majoriteten av de beredskapshöjande investeringarna i kommunen. Värt att notera är att även dessa investeringar innebär ökade kapital-, underhålls- och personalkostnader på lång sikt. Vi får inte nettoredovisa de investeringar där vi får bidrag, vilket innebär att bidragsintäkter generellt intäktsförs direkt och att nämnden behöver finansiera kapitalkostnaderna på lång sikt. Detta påverkar särskilt de taxefinansierade enheterna som inte får kompensation för kapitalkostnader i budgeten.

5.8 Kompetensförsörjning

Flera funktioner inom förvaltningen kräver specialistkompetens. Organisationen är sårbar när en funktion endast bemannas av en person. För att minska sårbarheten behöver nämnden en strategi för att, på lång sikt, säkra kompetens i förvaltningen.

6. Behov utöver preliminär ram

6.1 Sammanställning av behov

Nämndens behov enligt kommunledningsgruppens prioritering	Mnkr.	Prioritet
Fastighet indexeringar	0,8	Hög
Samordnare/måltidsutvecklare	0,7	Lägre
Index livsmedel	0,9	Beroende på ambitionsnivå

Nämndens äskande om 0,9 mnkr för "index livsmedel" avser ökade livsmedelspriser. De senaste årens prisökningar har inneburit ett minskat ekonomiskt utrymme för måltidsverksamheten, då budget i balans har prioriterats. Nämndens prioritering är mat i magen och nöjda måltidsgäster.

Kostnaden för måltidsverksamheten påverkas även av den politiska ambitionsnivån inom andra områden. Till exempel önskemål om kött vid varje måltid, mål för svenska och ekologiska livsmedel, kommunens åtaganden inom Klimat 2030 och avfallsplanens mål om minskat matsvinn. Dessa ambitioner kan innebära målkonflikter och det är viktigt att politiken får insyn i hur olika mål påverkar varandra och verksamhetens ekonomiska förutsättningar. I budgetberedningen behöver därför tydliggöras både vilken ambitionsnivå budgeten ska möjliggöra och hur målen ska prioriteras om de inte kan tillgodoses samtidigt.

För perioden 2019–2025 har konsumentprisindex (KPI) stigit med 27% medan livsmedelsbudgeten för måltidsenheten i Bollebygds kommun endast ökat med 15%. Det motsvarar en effektivisering om cirka 800tkr och den verkliga effektiviseringen är sannolikt större än så eftersom kommunen haft tillväxt och livsmedelspriserna stigit mer än KPI (teknik- och servicenämndens nettokostnads- och jämförelseanalys, 2025).

7. Investeringsbehov 2027–2029

7.1 Samlad investeringsplan

Nedan följer de investeringar som presenterades för budgetberedningen:

Område	Mnkr	Kommentar
Park/skog	1,0	Var tidigare park/renhållning
Renhållning	2,0	
Service	0,5	
Lekplatser	2,0	
Seniorgym	0,6	
Utegym Erikstorp	0,6	
Hundrastgård	0,3	
Utbyggnation Råssa	5,0	Lägre prioriterad

Ovan är de investeringar som, tillsammans med de årliga reinvesteringarna, genererar förslaget om total investeringsbudget för teknik- och servicenämnden enligt nedan:

Investering, mnkr	2027	2028	2029
Reinvestering skattefinansierat	24,5	20,0	20,0
Reinvestering taxefinansierat	15,0	14,0	14,0
Krisberedskap	1,5	5,0	Ej beslutat*
Totalt	41,0	39,0	34,0+*

Förslaget innebär att reinvesteringar inte blir bundna till mindre projekt utan lättare kan prioriteras i nämnden utifrån de behov som finns i verksamheterna från år till år. Teknik- och servicenämnden säkerställer insyn och portföljstyrning genom projektredovisning i samband med de ekonomiska uppföljningsrapporterna samt verksamhetsplan och budget. Observera att utbyggnation av Råssa inte är inkluderad i tabellen ovan.

Behovet av krisberedskapsinvesteringar 2029 och framåt beror till stor del på hur säkerhetsläget utvecklas.

7.2 Stora VA-investeringar

Kommunens långsiktiga investeringsplan innehåller investeringar i VA-anläggningar om cirka 115 mnkr för VA-förbindelse Olsfors–Bollebygd och cirka 150 mnkr för nytt avloppsreningsverk. För påverkan av dessa investeringar, se avsnitt 5.1.

8. Arkitekturstrategi Bollebygds kommun

TSN2026/388

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Hannes Wallberg | Biträdande
Förvaltningschef

Dnr TSN2026/388-2

0734-64 70 39 |

hannes.wallberg@bollebygd.se

Remissvar arkitekturstrategi, teknik- och servicenämnden**Förslag till beslut**

Teknik- och servicenämnden antar upprättat förslag till remissvar.

Ärendet

Kommunstyren fattade 2026-06-16 § 120 beslutet att skicka arkitekturstrategin på remiss med sista svarsdatum 2026-09-30. Samhällsplanerare Anna Dahlbäck var på plats vid teknik- och servicenämndens sammanträde 2026-06-24 § 43 och föredrog arkitekturstrategin. Detta ärende innehåller teknik- och serviceförvaltningens förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

TSN2026/388 Remissvar arkitekturstrategi, teknik- och servicenämnden

Skickas till

Kommunstyrelsen

BOLLEBYGDS KOMMUN

Teknik- och serviceförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Hannes Wallberg

Biträdande Förvaltningschef

Teknik- och servicenämnden

Hannes Wallberg | Biträdande Förvaltningschef
0734-64 70 39 | hannes.wallberg@bollebygd.se

Dnr : **TSN2026/388-3**

Plan- och exploateringsenheten

Remissvar arkitekturstrategi, teknik- och servicenämnden

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyren fattade 2026-06-16 § 120 beslutet att skicka arkitekturstrategin på remiss med sista svarsdatum 2026-09-30. Bifogat beslutet finns en punktlista som ska följas strukturmässigt vid remissvaret. I yttrandet nedan finnes teknik- och servicenämndens remissvar enligt denna struktur.

Yttrande

Övergripande förståelse

Hur uppfattar ni arkitekturstrategins syfte och inriktning?

-Teknik och servicenämnden uppfattar syftet och inriktningen som tydliga och relevanta för kommunens långsiktiga arbete med den byggda miljön.

Är strategin tillräckligt tydlig för att kunna användas som vägledning i ert arbete?

-I huvudsak ja, men läsbarheten kan förbättras genom högre kontraster, tydligare textstorlekar och en något mer återhållsam grafisk utformning.

Innehåll och relevans

I vilken grad speglar strategin de frågor och utmaningar ni möter i er verksamhet?

-I hög grad, särskilt avseende tillgänglighet, drift, underhåll, klimatanpassning och utveckling av offentliga miljöer.

Saknas något centralt perspektiv eller någon viktig fråga i strategin?

-Förvaltningsperspektivet kan ges något större tyngd, särskilt avseende skötselbarhet, livslängd och långsiktiga driftkostnader.

Finns det delar som upplevs otydliga eller svåra att tillämpa?

-Innehållet är över lag tydligt, men vissa sidor blir visuellt informationsrika och därmed svårare att snabbt överblicka.

Användbarhet

Vilket stöd ger strategin för avvägningar i planering, byggande och förvaltning?

-Strategin ger ett bra stöd genom de vägledande frågorna, men kan tydligare beskriva hur exempelvis gestaltning, ekonomi, funktion och framtida drift ska vägas mot varandra.

Samordning och helhet

Bidrar strategin till en gemensam riktning för kommunens arbete med den byggda miljön?

-Ja, strategin skapar en tydlig gemensam utgångspunkt och ett gemensamt språk för kommunens arbete.

Hur väl fungerar strategin som ett verktyg för samverkan mellan olika verksamheter?

-Bra, särskilt om strategin används tidigt och konsekvent i kommunens samhällsbyggnadsprocesser.

Förbättringar

Hur kan strategin förbättras för att bli mer tydlig, relevant och användbar?

-Den grafiska utformningen bör förenklas något med större fokus på läsbarhet, tydliga kontraster och en mer konsekvent användning av färger och textstorlekar.

Har ni konkreta förslag på ändringar eller tillägg?

-Se över framför allt de ljusa turkosa färgskalorna, kontrasten mellan text och bakgrund samt mängden grafiska element, och säkerställ att utformningen fungerar väl även ur ett tillgänglighetsperspektiv.

BOLLEBYGDS KOMMUN

Teknik- och servicenämnden

Sverre Fredriksson
Ordförande

Hannes Wallberg
Biträdande Förvaltningschef

§120

KS2024/264

Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun - beslut om remiss**Beslut**

Kommunstyrelsen skickar arkitekturstrategi för Bollebygds kommun för samråd till de kommunala råden (hållbarhetsrådet, föreningsrådet, ungdomsrådet och det kommunala pensionärsrådet (KPR)), facknämnderna, partierna som är representerade i kommunfullmäktige, och Länsstyrelsen i Västra Götalands län, samt ställa ut den offentligt.

Sista svarsdatum för synpunkter till kommunstyrelsen är 2026-09-30.

Ärendet

Kommunstyrelsen gav kommunstyrelseförvaltningen i uppdrag i december 2024 att ta fram en arkitekturstrategi för Bollebygds kommun. Kommunstyrelsen beslutade den 27 maj 2025 (§ 76) att Bollebygds kommun ska göra ett åtagande inom ramen för åtgärdsprogrammet för miljömålen – *Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland*, punkt BK6 – Kommuner tar fram arkitekturstrategi.

Arkitekturstrategin har tagits fram som ett kommunövergripande, vägledande dokument. Den är inte juridiskt bindande utan ska fungera som stöd för långsiktiga och samordnade ställningstaganden i kommunens arbete med planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön.

Syfte med arkitekturstrategin:

Syftet med arkitekturstrategin är att ange kommunens viljeinriktning för en hållbar och kvalitativ fysisk utveckling. Strategin riktar sig till politiker och

Justerandes
sign

Utdragsbestyrkande

tjänstepersoner inom plan- och bygglovsprocessen och ska stödja tidiga ställningstaganden och helhetssyn i samhällsbyggandet. Den är även tänkt att fungera som ett dialogverktyg för samtal om arkitektur, gestaltning och kvalitet i den byggda miljön, samt att tydliggöra kommunens intentioner gentemot exempelvis arkitekter, byggherrar och projektörer.

Hur arkitekturstrategin har tagits fram:

Arbetet med arkitekturstrategin har genomförts i nära samverkan mellan en politisk styrgrupp och kommunens tjänstepersoner. Kommunstyrelsen beslutade den 28 januari 2025 (§ 6) att inrätta en politisk styrgrupp bestående av kommunstyrelsens arbetsutskott samt en representant från respektive övrigt parti med mandat i kommunfullmäktige. Den politiska styrgruppen har varit beslutande för strategins innehåll och haft till uppgift att säkerställa bred politisk förankring och framdrift i arbetet.

Processen har haft ett brett dialogbaserat upplägg. Medborgardialog har genomförts genom öppet seminarium, enkäter till invånare och ungdomar samt barndialog. Därutöver har workshops genomförts med politiker och tjänstepersoner. Dialogresultat och relevanta kunskapsunderlag har legat till grund för framtagandet av strategins mål, strategier och principer. Remiss och offentlig utställning innebär ett visst merarbete för förvaltningen i form av hantering och sammanställning av inkomna synpunkter. Arbetet bedöms genomföras inom befintliga ramar.

Arkitekturstrategin är ett vägledande dokument och ett dialogverktyg för samtal om arkitektur och gestaltning. För att strategin ska få genomslag i denna roll bedöms remiss och offentlig utställning vara viktiga för bred förankring och

Justerandes
sign

Utdragsbestyrkande

kvalitet inför politiskt antagande.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen skickar arkitekturstrategi för Bollebygds kommun för samråd till de kommunala råden (hållbarhetsrådet, föreningsrådet, ungdomsrådet och det kommunala pensionärsrådet (KPR)), facknämnderna, partierna som är representerade i kommunfullmäktige, och Länsstyrelsen i Västra Götalands län, samt ställa ut den offentligt. Sista svarsdatum för synpunkter till kommunstyrelsen är 2026-09-30.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förslag till beslut kan antas och finner att så sker.

Beslutsunderlag

- § 108 KSAU Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun - beslut om remiss
- Arkitekturstrategi, remissförslag, sidor, 260528
- Arkitekturstrategi - remissfrågor
- Kulturmiljöinventering Bollebygds kommun, 260413
- Dialog arkitekturstrategi, Rapport, 260515

Skickas till

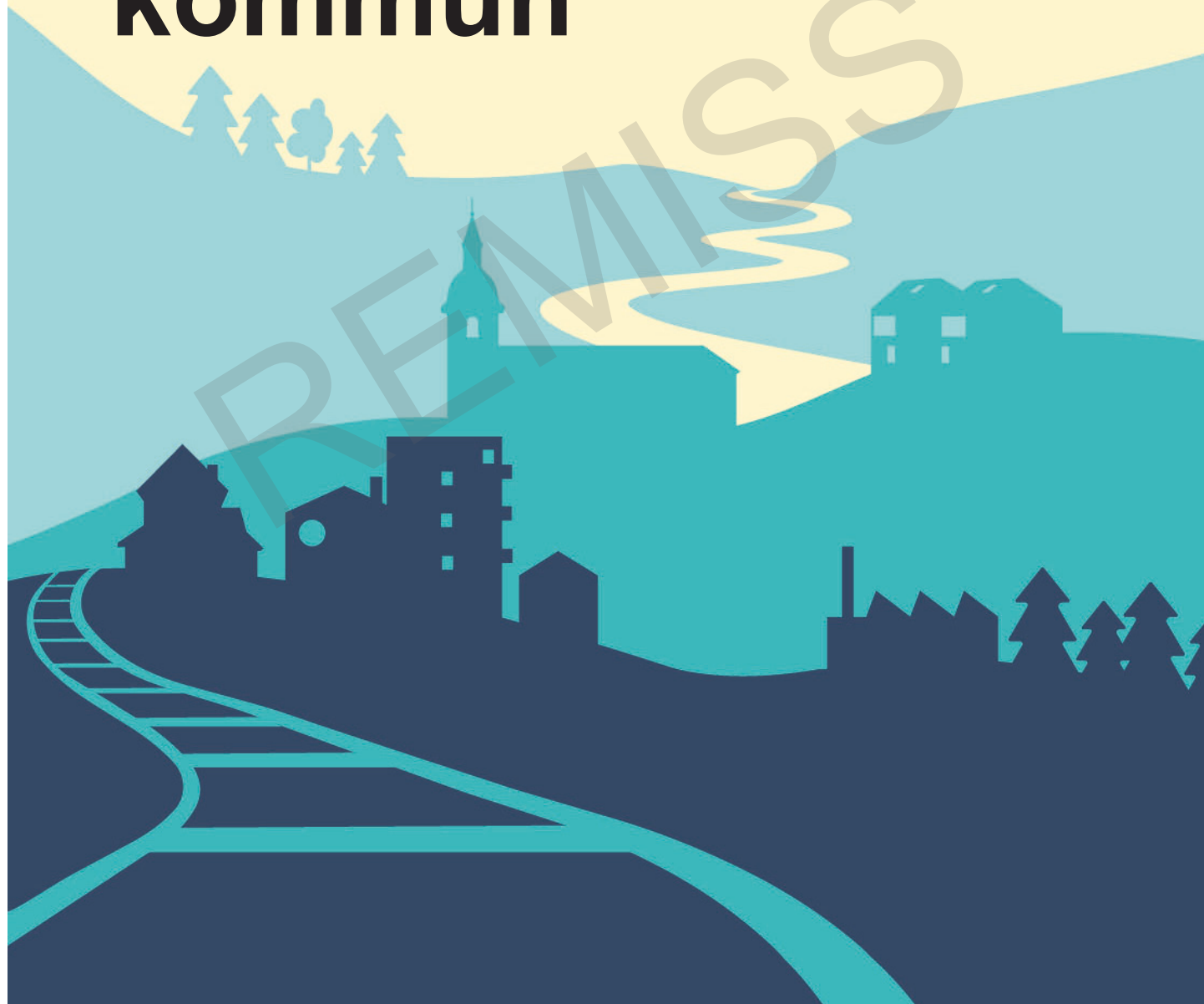
Plan- och exploateringsenheten

Paragrafen är justerad

Justerandes
sign

Utdragsbestyrkande

Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun

Titel: Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun

Diarienummer: KS2024/264

Antagen: 20XX-XX-XX

Antagen av: Kommunfullmäktige

Omfattar: Arkitekturstrategin vänder sig till kommunens verksamheter, aktörer som är intresserade av att bygga i kommunen, fastighetsägare samt allmänheten

Dokumentansvarig: Kommunstyrelsen (Politisk nivå)
Plan- och exploateringsavdelningar, Kommunstyrelseförvaltningen (Tjänstenivå)

Uppföljning: Vid behov

Illustrationer och foton: Alla illustrationer och fotonär skapade eller tagna av medarbetare på Bollebygds kommun om inget annat anges.

Ändringar: Kommunstyrelseförvaltningen har möjlighet att göra redaktionella ändringar i dokumentet.

Förord

Kommunstyrelsen gav kommunstyrelseförvaltningen 2024-12-10 § 191 i uppdrag att upprätta en Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun. För att förstå vilken inriktning på arkitekturstrategin som är rätt för Bollebygd har medborgardialog i olika former bedrivits.

Detta dokument sammanfattar det dialogarbete som genomförts som underlag för Bollebygds arkitekturstrategi. Syftet har varit att fånga invånarnas, politikens och förvaltningens syn på den byggda miljön i dag och i framtiden. Genom enkäter, workshops och samtal har olika perspektiv samlats in för att identifiera viktiga kvaliteter att bevara och utveckla.

Dialogen har omfattat ett öppet seminarium, medborgarenkät, ungdomsenkät, barndialog samt workshops med politiker och tjänstepersoner. Arbetet har gett en bred grund för att formulera strategins inriktning och koppla den till kommunens vision.

Medverkande

Politisk styrgrupp

Ulf Rapp (S), KS ordförande

Daniel Persson (SD), KS 1:a vice ordföranden

Stefan Hederdahl (M), KS 2:a vice ordföranden

Cecilia Carlsson (KD), ledamot

Tomas Ridell (V), ledamot

Emma Suttinen Persson (L), ledamot

Maria Brandt (FR), ledamot

Fredrik Olofsson (C), ledamot

Malin Klar (MP), ledamot

Medverkande tjänstepersoner

Kajsa Sparrings, plan- och exploateringschef

Anna Dahlbäck, planarkitekt och arkitekt

Erika Eliasson, samhällsplanerare

Andreas Andersson, samordnare park-och avfallsenheten

Josephine Sjöblom, projektledare och lokalstrateg

Katarina Cvijovic, trafikingenjör

Annika Eriksson, näringslivsutvecklare

Peter Krahll Rydberg, miljö-och hållbarhetsstrateg

Kristina Sunebrand, folkhälsostrateg

Cecilia Svedberg, bygglovshandläggare

Peter Büchel, infrastrukturstrateg

Robert Hagström, kultur-och fritidschef

Innehåll

Ordlista.....	6
Inledning.....	9
Sju strategier för god arkitektur i Bollebygds kommun.....	10
Varför en arkitekturstrategi?	10
Bakgrund.....	12
Syfte och målgrupp	12
Hur strategin ska användas	12
Process.....	13
Arkitekturstrategins förhållande till strategiska styrdokument.....	13
Strategi.....	17
Arkitekturen baseras på en tydlig idé.....	18
Arkitekturen skapar platser för möten och aktivitet.....	20
Arkitekturen knyter ihop samhällets olika platser.....	24
Arkitekturen ser och nyttjar naturen som en resurs.....	28
Arkitekturen anpassas till platsen.....	32
Arkitekturen sätter människan i centrum.....	38
Arkitekturen formas med omtanke för vår miljö.....	42
Hur gör vi?	47
Tillvägagångssätt.....	48
Samtalsguide.....	49
Processguide.....	50

Ordlista

Biologisk mångfald

Biologisk mångfald innebär att det finns en stor variation i naturen. Variationen syftar både till att det finns flera olika typer av ekosystem och naturliga livsmiljöer, men även att dessa i sig innehåller en stor variation av arter, som i sin tur har stor genetisk variation. Den biologiska mångfalden har stor direkt effekt på ekosystemens funktion och fortvarande, vilket påverkar dess förmåga att leverera många av de ekosystemtjänster som människan är beroende av.

Byggnadsminne

Ett byggnadsminne är en byggnad som är skyddad av lag eftersom den har särskilt stort kulturhistoriskt värde. Det kan vara byggnadens arkitektur, historia eller betydelse för platsens identitet.

Dagvatten

Tillfälligt förekommande regn- och smältvatten som avrinner från markytor, tak och andra konstruktioner. Begreppet kan även inkludera uppsträngande grundvatten.

Detaljplan

Genom framtagandet av en detaljplan reglerar kommunen den utpekade platsens mark- och vattenanvändning. Detaljplanen är juridiskt bindande och dess innehåll ligger till grund för beslut om bygglov och annan lovgivning.

Ekosystem

Ett ekosystem är allt levande och den miljö som finns i ett område i naturen, där alla delar jobbar tillsammans. Växter, djur, småkryp, vatten, maskar – alla delar är viktiga. Ett ekosystem kan till exempel vara ett korallrev, en skog eller området runt en stubbe.

Ekosystemtjänst

Ekosystemtjänst är ett begrepp som enligt Naturvårdsverket används som ett sätt att beskriva ekosystemens funktion och nytta för människan. Begreppet synliggör vårt beroende av fungeran-

de ekosystem, både för människans välbefinnande och överlevnad. Exempelvis behöver vår livsmedelsproduktion ekosystemtjänster såsom pollinerande insekter, bakterier och maskar som gör jorden bördig och insekter som är naturliga bekämpare av oönskade skadedjur i våra grödor.

Gaturum

Det utrymme som bildas mellan byggnader, inklusive gator, trottoarer och grönska.

Gestaltad livsmiljö

Helheten av byggnader, platser och landskap som formar människors vardagsmiljö och livskvalitet. Platser där vi lever våra liv.

Gestaltning

Hur byggnader, platser och miljöer formas genom val av skala, form, material, färg och detaljer.

Klimatanpassning

Åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors liv, hälsa och egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra för mark, vatten och bebyggelse.

Kulturhistoriskt värde

Kulturhistoriskt värde handlar om de betydelser och berättelser som finns i byggnader, platser eller områden. Det kan handla om arkitektur, historia, identitet, patina eller andra kvaliteter som visar hur platsen har använts och utvecklats över tid. Vad som anses värdefullt kan förändras i takt med samhället.

Kulturmiljö

En kulturmiljö är en miljö eller plats som på något sätt har påverkats av människor. Kulturmiljöer kan vara allt från enskilda hus till stadsdelar, industrimiljöer och stora natur- eller jordbrukslandskap som tillsammans bildar en utmärkande karaktär. Genom kulturmiljöer får information om hur samhällen och levnadssätt har förändrats över tid.

Livscykel

Hur länge ett material eller en byggnad håller innan det måste bytas ut.

Målpunkter

Viktiga platser som människor rör sig till, till exempel skolor, centrum eller sevärdhet.

Mänsklig skala

Mänsklig skala betyder att platser och byggnader utformas med människan i fokus. Det handlar om hur en enskild person upplever miljön, hur vi rör oss, ser och känner på platsen. Detaljer och storlek anpassas efter människor, så att det känns tryggt, lätt att förstå och trivsamt. Motsatsen är när något är väldigt stort eller överväldigande, vilket kan kännas opersonligt och svårorienterat.

Offentliga rum

Platser som är tillgängliga för alla, såsom gator, torg, parker och andra gemensamma ytor.

Planlösning

Hur rummen i en byggnad är organiserade.

Platsanalys

En analys av ett specifikt geografiskt område för att förstå dess unika fysiska, sociala och kulturella förutsättningar som grund för planering och gestaltning.

Platsidentitet

De kvaliteter som gör en plats unik, såsom historia, landskap, bebyggelsestruktur, material och sociala värden.

Tidiga skeden

Tidiga skeden är den första delen av plan- och byggprocessen, till exempel när en detaljplan tas fram. Det är då de stora och viktiga besluten tas, till exempel vad som ska byggas, var det ska ligga och hur området ska fungera i stort. Fokus ligger på helheten snarare än på detaljer. Mer detaljerade frågor, som byggnaders exakta utformning, hanteras senare i processen, till exempel i bygglovsskedet.

Tillgänglighet

En tillgänglig plats är utformat på ett sätt som möjliggör för personer att tillträda oberoende av dess fysiska förmåga. Det kan också inkludera kvaliteter såsom tydlig skyltning, sittplatser längs vägen och tydliga entréer, vilket bland annat ökar områdets orienterbarhet och trivsamhet.

Inledning

Kapitlet ger en översikt av arkitekturstrategins bakgrund, syfte och användning samt hur den förhåller sig till andra styrande dokument och processer inom samhällsbyggandet.

MISS

Varför en arkitekturstrategi?

Arkitektur handlar om hur vi formar vår omgivning, från hus och gator till torg och landskap. Den påverkar vårt vardagsliv, hur vi använder olika platser och hur vi känner när vi vistas i dem. När arkitekturen förenar funktion, hållbarhet och upplevelse skapar den värde för både människor och samhälle. Medvetna beslut gör det möjligt att bygga miljöer som står sig över tid, speglar våra värderingar och stärker kommunens identitet.

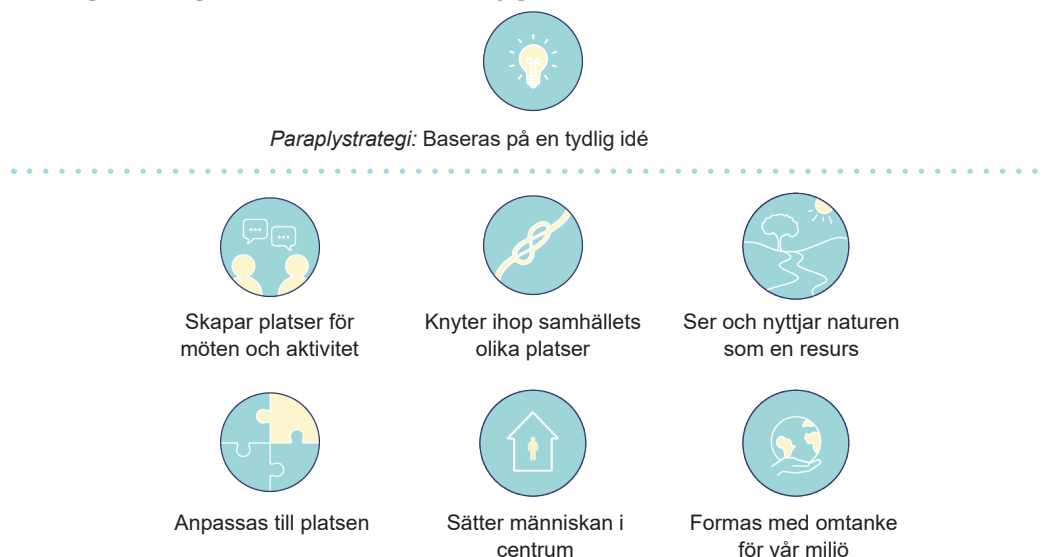
Bollebygds kommun utvecklas ständigt där både nya och etablerade områden kan förändras och växer fram. Genom medvetna val kan vi styra utveckling så att vår fysiska miljö formas i linje med kommunens mål och visioner. På så sätt utvecklas platser där människor trivs.

För att göra medvetna val i utvecklingen av våra fysiska miljöer behöver vi berätta hur Bollebygds kommun ska utvecklas. Vad som är särskilt viktigt i gestaltningen av våra byggda miljöer framgår därför i denna arkitekturstrategi.

Mycket av det som står i dokumentet kan uppfattas som självklarheter, till exempel att utforma inkluderande och användbara miljöer för alla och använda material som håller över tid. Samtidigt visar verkligheten att det är just sådana självklarheter som inte alltid tas på allvar när projekten väl genomförs, med en sämre livsmiljö som resultat.

Arkitekturstrategins sju strategier och de underliggande principerna är politiskt antagna av kommunfullmäktige. De har tagits fram i nära samarbete mellan en politisk styrgrupp och kommunens tjänstepersoner. Arbetsgruppen har bestått av tjänstepersoner som på olika sätt arbetar med kommunens byggda miljöer, till exempel bygglovshandläggare, parksamordnare och samhällsplanerare. I den politiska styrgruppen har varje parti i kommunfullmäktige haft en representant.

Sju strategier för god arkitektur i Bollebygds kommun

Bårhus vid Bollebygds kyrka
Arkitekt: Abako
(2024)

Bollebygds församlingshem
Arkitekt: Nils Andréasson arkitektkontor
(2022)

Bakgrund

Kommunstyrelsen gav kommunstyrelseförvaltningen 2024-12-10 § 191 i uppdrag att upprätta en Arkitekturstrategi för Bollebygds kommun.

Arkitekturstrategin har tagits fram som ett fristående dokument, och har därmed inte behövt förhålla sig till Plan- och Bygglagens (2010:900) bestämmelser gällande process och innehåll. Arkitekturstrategin antas politiskt och fyller därför en viktig funktion, då dess riktlinjer möjliggör för att mer strategiska och långsiktiga beslut kan fattas.

En kommuntäckande kulturmiljöinventering har tagits fram som ett kunskapsunderlag till arkitekturstrategin. Syftet är att ge en uppdaterad bild av kommunens kulturmiljöer. Det ger en förståelse för kommunens identitet och vad som bör bevaras, utvecklas eller lyftas fram.

Syfte och målgrupp

Arkitekturstrategin anger Bollebygds kommuns viljeinriktning för den fysiska utvecklingen och byggandet av framtidens Bollebygd samt det arbetssätt som krävs för att nå dit. Den visar hur kommunen arbetar med arkitekturens olika skalor och fungerar som stöd för långsiktiga och hållbara beslut i planering, byggande och förvaltning.

Strategin är ett styrdokument för kommunens hållbara fysiska utveckling och ett dialogverktyg i bygg- och fastighetsutvecklingsprocesser. Den gäller hela kommunen både tätort och landsbygd och tydliggör kommunens intentioner gentemot exempelvis arkitekter, byggherrar och projektörer.

Målgruppen är främst politiker och tjänstepersoner i kommunen samt byggaktörer och arkitekter, men även medborgare och andra intresserade. Strategin bidrar också till att öka kunskapen om arkitektur och dess roll i en hållbar samhällsutveckling. Kulturmiljöinventeringen är en bilaga till strategin och ska stödja arbetet med att uppnå dess syfte.

Hur strategin ska användas

Strategin är tänkt att användas i alla skeden och delprocesser av samhällsutvecklingen, från idé och tidig planering till genomförande, förvaltning och bevarandefrågor.

Process

För att förstå vilken inriktning på arkitekturstrategin som är rätt för Bollebygd har medborgardialog i olika former bedrivits. En beskrivning av respektive moment presenteras i en separat rapport.

Följande dialogaktiviteter har utförts under arbetet med arkitekturstrategin:

- » Seminarium arkitektur
- » Medborgarenkät
- » Ungdomsenkät
- » Förankring med kommunen genom en arbetsgrupp med tjänstepersoner
- » Workshopserie med politisk styrgrupp
- » Barndialog

Arkitekturstrategins förhållande till strategiska styrdokument

I figuren till höger visas hur arkitekturstrategin förhåller sig till internationella, nationella, regionala och kommunala strategier, mål och andra handlingar. Efter illustrationen ges en kortfattad prestation av relevanta dokument, vad gäller dess innehåll och förhållande till grönplanen. Dessa har kategoriserats, från internationell till kommunal nivå.

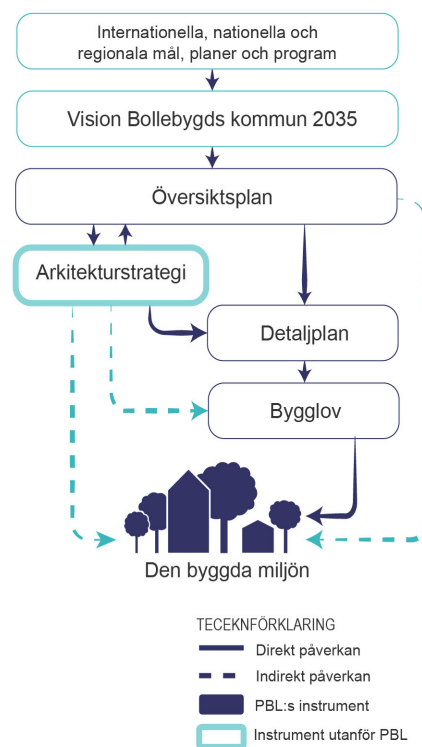
Internationell och nationell nivå

Agenda 2030

I september 2015 antog FN:s medlemsstater en global handlingsplan för hållbar utveckling, kallad Agenda 2030. Med sina 17 mål och 169 delmål tar den upp de största utmaningarna i världen, som att utrota fattigdom och hunger, bekämpa klimatförändringar och främja fred och rättvisa.

Sveriges miljömål

Sveriges miljömål kan ses som ett sätt att bidra till den ekologiska hållbarheten inom ramen för Agenda 2030. År 1999 antog Sveriges riksdag de svenska miljömålen, vars syfte beskrivs väl i Sveriges generationsmål: ”att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Av de 16 miljömålen kan en arkitekturstrategi bidra särskilt till målet om en god bebyggd miljö. Genom att ha en arkitekturstrategi kan kommunen tydligt visa hur byggda miljöer ska planeras, utformas och förvaltas för att vara hållbara, attraktiva och långsiktigt funktionella.

Figur 2. Diagram om hur arkitekturstrategin förhåller sig till andra dokument.

Plan-och bygglagen

Plan-och bygglagen utgör det huvudsakliga legala verktyget för att styra god arkitektonisk kvalitet. I lagen finns enligt Boverket ett flertal bestämmelser vars kärna är att verka för en god arkitektur och gestaltad livsmiljö, även om dessa begrepp inte ordagrant återfinns i lagen. Lagen ställer däremot uttryckligen krav på att planering och byggande ska främja en ändamålsenlig struktur och estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder. Därutöver har kommunen även andra, mjuka styrmedel för genomförandet av arkitektur i alla dess skeden, från nationell till lokal nivå.

Politik för gestaltad livsmiljö

"Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön."

Ur propositionen "Politik för gestaltad livsmiljö" (Prop. 2017/18:110) som antogs 2018 av Riksdagen.

Riksdagen antog 2018 politiken för gestaltad livsmiljö, en nationell arkitekturpolicy som tar ett helhetsgrepp om hur miljöer formas och förvaltas. Politiken handlar om att arkitektur, form, design, konst och kulturarv ska bidra till ett hållbart och attraktivt samhällsbygge för alla. Den är styrande för statliga initiativ, kan vägleda kommuner och regioner och ligger i linje med Agenda 2030 och andra nationella mål. Boverket har konkretiserat detta genom att ge kommuner möjlighet att ta fram egna arkitekturstrategier.

New European Bauhaus

New European Bauhaus är ett initiativ från EU-kommissionen som lanserades 2020. Det kopplar ihop hållbarhet, estetik och inkludering för att stötta genomförandet av den europeiska gröna given. Tanken är att den gröna omställningen inte bara ska vara teknisk och klimatomfattig, utan också vacker, socialt rättvis och meningsfull för människor i vardagen. Man kan säga att New European Bauhaus är motsvarigheten till politik för gestaltad livsmiljö på EU-nivå.

Regional nivå

Västra Götalandsregionens miljömål 2030 och tillhörande åtgärdsprogram

Västra Götalandsregionen antog 2013 de nationella miljömålen på regional nivå. Det innebär att regionen arbetar för att uppnå generationsmålet samt de miljö kvalitets- och etappmål som riksdagen beslutade om 1999. Utöver dessa finns även 34 regionala tilläggs mål som lyfter särskilda regionala förutsättningar och behov. Åtgärdsprogrammet är en gemensam plan för regionens arbete för en hållbar utveckling. Programmet samordnas av Länsstyrelsen i samverkan med kommuner och andra aktörer för att prioritera och stärka miljöarbetet. Inom programmet har Bollebygds kommun antagit åtagandet BK6 – Kommuner tar fram arkitekturstrategi. Det innebär att kommunen har beslutat att ta fram en arkitekturstrategi och därmed tydliggör att arkitektur och den byggda miljön är viktiga frågor som ska hanteras långsiktigt och hållbart.

Boråsregionens utvecklingsstrategi

Kommunalförbundet Boråsregionen Sjuhärad tog 2021 fram en utvecklingsstrategi, som Bollebygds kommun behöver förhålla sig till i sin planering. Främst lyfts vikten av hållbara och attraktiva bostadsmiljöer, vilket är i linje med grönplanens avsikter.

Kommunal nivå

Vision Bollebygds kommun 2035

I Vision Bollebygds kommun 2035, beskrivs den framtidsbild kommunen avser att arbeta för. Här lyfts bland annat värdet av utbyggda gång- och cykelvägar, bostäder för alla och mötesplatser som kvaliteter som bidrar till invånarnas livskvalitet. Vid framtagandet av arkitekturstrategin har kommunens vision fungerat som vägvisare för hur den fysiska miljön kan utvecklas i linje med kommunens långsiktiga ambitioner.

Hållbarhetspolicy och miljöpolicy

För att vägleda hållbarhetsarbetet har Bollebygds kommun tagit fram en hållbarhetspolicy och en miljöpolicy. Hållbarhetspolicyen lyfter vikten av ett gott liv, god hälsa och en ekologiskt hållbar utveckling. Miljöpolicyen betonar att miljöhänsyn ska tas vid planering och byggande samt att natur-, vatten- och kulturmiljöer ska tas tillvara och utvecklas. Policydokumenten motiverar därmed framtagandet av en arkitekturstrategi som ska bidra till en långsiktigt hållbar och omsorgsfullt gestaltad livsmiljö i kommunen.

Översiktsplan

2022 antog kommunfullmäktige Bollebygds översiktsplan, som anger hur kommunens mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Planen ger vägledning för avvägningar mellan olika intressen samt för beslut om den byggda miljön. Arkitektur verkar på alla nivåer i samhällsplaneringen, från enskilda byggnader till hela områden. Arkitekturstrategin stödjer därför översiktsplanens inriktning samtidigt som den konkretiserar hur platser kan utvecklas i detalj.

Detaljplaner och lovgivning

Detaljplaner är juridiskt bindande dokument som styr kommunens mark- och vattenanvändning och ligger till grund för beslut om bland annat bygglov, vilket ger dem direkt påverkan på den fysiska miljön. Bygglov prövas alltid enligt Plan- och bygglagen (PBL) och måste följa de juridiska ramar som detaljplanen sätter. Arkitekturstrategin fungerar som vägledande planeringsunderlag och inspiration för kvalitet, gestaltning och hållbar utveckling, men står aldrig över lagens krav. Genom att integreras i detaljplane- och bygglovsprocesser skapar strategin förutsättningar för en mer genomtänkt och hållbar fysisk planering.

Västra Götalandsregionens miljö mål 2030

Boråsregionens utvecklingsstrategi

Strategi

Arkitekturen i Bollebygds kommun tillvaratas och utvecklas enligt följande sju strategier

Arkitekturen i Bollebygd...

Baseras på en **tydlig idé**

Skapar platser för **möten och aktivitet**

Knyter ihop samhällets olika platser

Ser och nyttjar naturen som en **resurs**

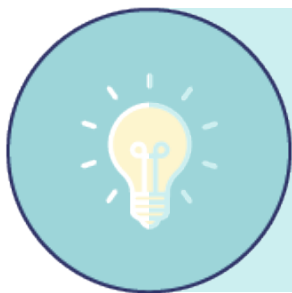
Anpassas till **platsen**

Sätter **människan i centrum**

Formas med **omtanke för vår miljö**

Arkitekturen baseras på en tydlig idé

- för att stå sig över tid

Arkitekturens kärnvärden funktion, robusthet och upplevelse behöver alltid beaktas. Alla tre behöver genomsyra projektet och vara i balans med varandra för att kunna uppnå rätt nivå. Projektens kärnvärden behöver hålla på sikt. I analysen om hur projektet bidrar genom dessa kriterier behöver det framgå hur man ser på projektets framtid på en lång tidshorisont, gärna hundra år.

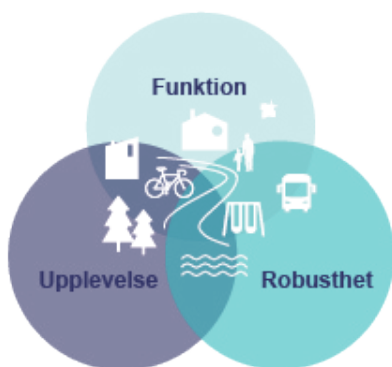
Ställningstaganden

Projektets idé beaktar alltid arkitekturens kärnvärden: funktion, robusthet och upplevelse.

Funktion handlar om hur projektet är användbar utifrån sitt syfte och målgrupp. Kanske handlar det om hur ljud- och ljuskvaliteter underlättar för läsning i ett bibliotek, bostäder vars planlösningar kan förändras med enkla medel när familjen växer eller en stadskärna med tydliga stråk berättar hur man kan röra sig.

Robusthet innebär att byggnader, platser och miljöer ska utvecklas på ett hållbart sätt som tillfredsställer våra nuvarande behov utan att riskera kommande generationers möjligheter. Robusthet handlar om teknisk hållfasthet, materialval, klimatanpassning, drift och underhåll och transporter som projektet genererar. Att projektets grundidé står sig över tid bidrar också till projektets robusthet.

Vår **upplevelse** av en plats påverkas av hur färg, form och material samspelar. Arkitektur väcker våra sinnen och påverkar hur vi känner oss. Genom planering och gestaltning, både i stort och smått, kan platser upplevas som inbjudande, trygga eller livliga.

Arkitekturens kvalitet sammanfattas ofta i hållbarhet, funktion och form. Ingen dimension fungerar ensam – alla tre behövs för att beskriva gestaltningens syfte och sammanhang. Denna flerdimensionella syn speglas även tydligt i vår plan- och bygglagstiftning.

Paraplystrategi: Baseras på en tydlig idé

Skapar platser för möten
och aktivitet

Knyter ihop samhällets
olika platser

Ser och nyttjar naturen
som en resurs

Anpassas till platsen

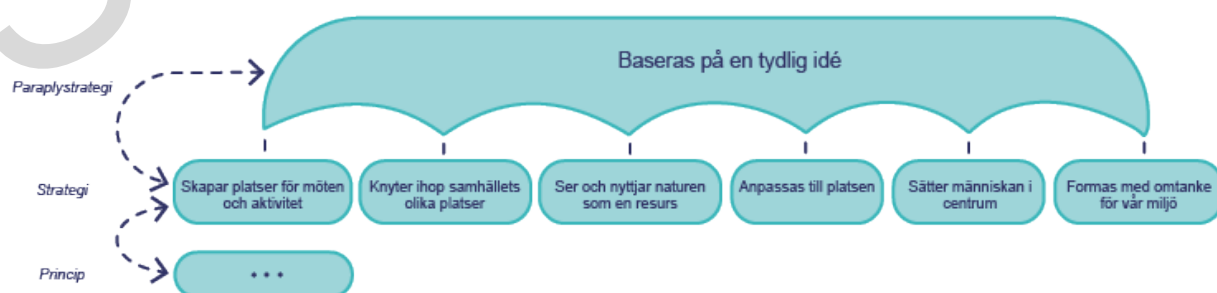

Sätter människan i
centrum

Formas med omtanke för
vår miljö

Arkitekturen i Bollebygd...

Hur följs det upp?

Varje strategi har underliggande principer som visar hur strategin ska uppnås i praktiken. Principerna är kopplade till ett eller flera av arkitekturens kärnvärden (funktion, robusthet och upplevelse) vilket gör det tydligt vilken effekt varje princip har. På så sätt kan man följa upp hur projektet lever upp till paraplystrategin och säkerställa att alla kärnvärden beaktas.

Läshänvisning

I dokumentet finns det en vägledande fråga i slutet av varje strategi. Frågan kan ställas för att utvärdera hur ett projekt hanterar strategin. Håll utkik i dokumentet!

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Vad är projektets tydliga idé utifrån robusthet, upplevelse och funktion?

Arkitekturen skapar platser för möten och aktivitet

- för att främja levande tätortsmiljöer och gemenskap

Rum och platser som bjuder in till möten och aktivitet bidrar till gemenskap, trygghet och gör vårt samhälle mer levande. Bibliotek, föreningslokaler, caféer, torg och sittbänkar är alla exempel på element som bidrar till detta. När människor ges utrymme att träffas och delta tillsammans formas platser som bygger social hållbarhet och identitet över tid.

Ställningstaganden

Gör platser trygga och levande

I våra liv finns personer vi känner väl och människor som finns i vår periferi. Människor i periferin kan vara hundägaren på promenadstråket, barnen som leker på innergården, den som alltid handlar i kvartersbutiken eller cafébesökaren vid torget. Vardagliga möten uppstår i arkitekturs rum, på bänkar vid torg, under pergolor i parker, vid entréer, gångvägar och cykelbanor och skapar liv, trygghet och gemenskap i våra offentliga miljöer.

Utforma aktiva bottenvåningar i tätortsmiljöer

Det kan vara en fönsterplats på ett café där man ser människor passera, en butik som lockar in kunder eller ett bibliotek där stora glasytor ger insyn som skapar nyfikenhet. När dessa ytor utformas med omsorg suddas gränsen mellan ute och inne ut och blir en scen för vardagsliv och spontana möten. Rörelse skapas, social interaktion uppmuntras, och platsen upplevs som trygg, inbjudande och levande, både för dem som passerar och för dem som vistas i byggnaden. En förutsättning för aktiva bottenvåningar är att lokaler finns i bottenplan, detta ska eftersträvas vid nybyggnation i lämpliga lägen.

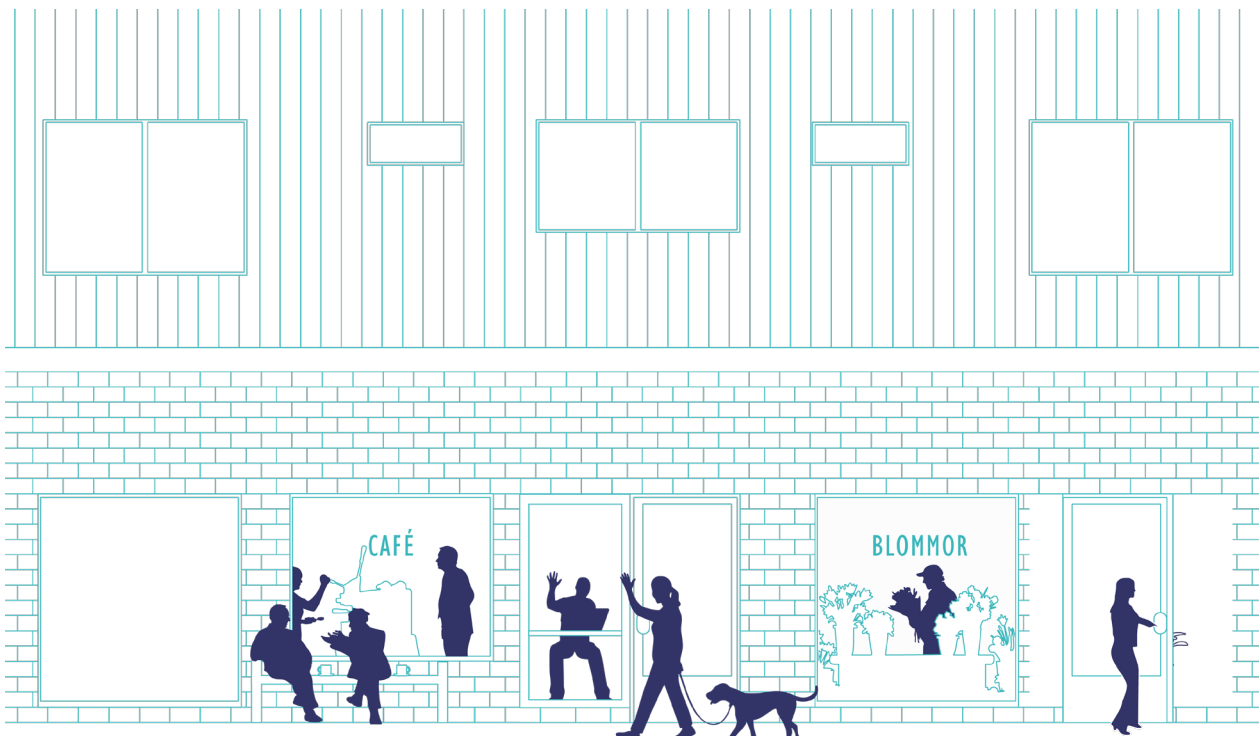
Möblemang som aktiverar gaturummet.

Gatan som mötesplats.
Exempel: Stockholmsgatan, Göteborg.

Torget som mötesplats.
Exempel: Cafébyggnad med gatumöblering.
Arkitekt: Högberg Gillner Arkitektur
(2022)

Illustrationen visar en aktiv bottenvåning med caféer och butiker som skapar liv, rörelse och trygghet i gaturummet.

Säkra tillgänglighet för alla

Offentliga platser ska kunna användas av alla oavsett ålder eller förutsättningar. Arkitekturen ska utformas så att alla människor kan röra sig, vistas och delta på lika villkor. Detta inkluderar god framkomlighet för rullstolar och barnvagnar, tydlig skyltning, belysning efter behov och kontraster som underlättar orientering. När platser är tillgängliga för alla skapas fler möten, spontan interaktion och en känsla av inkludering och gemenskap.

Planera in rätt sociala funktioner på platsen

Kommunens offentliga miljöer ska erbjuda något för alla. För den yngre eller äldre, för den som söker stillhet eller aktivitet, för den som vill mötas eller vara för sig själv. Offentliga platser utformas för planerade och spontana möten och för evenemang av olika storlek. Oavsett var i kommunen man befinner sig ska de byggda miljöerna upplevas som inbjudande och trygga.

Skola som mötesplats.
Förslag för högstadieskola i Bollebygd.
Arkitekt: Norconsult

Här samspelar ramper, bryggor, trappor och stigar för att skapa både variation och tillgänglighet. De olika rörelsesätten ger liv åt miljön samtidigt som de säkerställer att människor med olika behov kan ta sig fram och uppleva platsen på sina egna villkor.

Jubileumsparken Göteborg.
Arkitekt: Mareld arkitektur
(2016-)

Ramper som säkrar tillgänglighet
Skattegårdsparken Bollebygd

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur utformas projektet för att skapa levande och aktiva mötesplatser?

Arkitekturen knyter ihop samhällets olika platser

- för förbättrad hälsa, ökad självkänsla och
minskad miljöpåverkan

Sammankopplade gång- och cykelvägar gynnar både hälsa, miljö och ekonomi. Genom att gå eller cykla i stället för att använda bilen sparar vi pengar, minskar utsläpp och får vardagsmotion. När våra stråk är väl sammanlänkade blir det enkelt att ta sig fram och samtidigt hitta trevliga motionsrunder för jogging, hundpromenad eller en stunds rekreation. Tydliga, sammanhängande stråk är själva förutsättningen för att fler ska kunna och välja att gå och cykla.

Tillgänglig parkering

Markbeläggning som tydliggör körbanor och gångytan. Holmsgatan Borås.

Ställningstaganden

Skapa tydliga och tillgängliga gaturum

Gaturum och gång- och cykelvägar ska vara lättorienterade och tydligt markerade, med god belysning efter sitt syfte, sittplatser och ledande markbeläggning. Detta underlättar för barn, äldre, personer med funktionsvariationer och alla som vill röra sig tryggt och självständigt.

Gör stråk upplevelserika och trivsamma

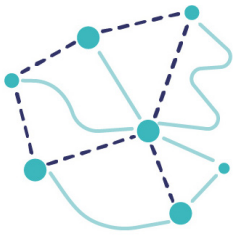
Att promenera eller cykla är roligare om färden är vacker och spännande. Genom att planera våra stråk så att vi får se härliga vyer, växtlighet eller kanske konstutsmyckning, gör att vi uppskattar turen mer. I förlängningen är vi mer benägna att välja cykel- och promenadstråket om turen är trevlig.

Sittplatser vid stråk ger möjlighet för avkoppling och vila.

Rabatt längs Stationsvägen i Bollebygd.

Förstärk befintliga stråk mellan vardagliga målpunkter

Vardagsmål är platser vi behöver nå i vår dagliga rutin, till exempel hem, skola, arbetsplats, kollektivtrafik och närservice. Att koppla samman stråk handlar om att skapa smidiga förbindelser mellan bostäder, skolor, arbetsplatser, fritidsaktiviteter och kollektivtrafik.

Locka med attraktiva rekreativsmål

Rekreativsmål lockar människor att röra sig även när de inte måste. Det kan vara ett café, utegym, konstinstallation, park eller grillplats. Dessa mål gör promenader och cykelturer roligare, hjälper till att planera turen och kan bli anledning till spontana möten och social aktivitet längs vägen.

Lekplats som rekreativsmål.

Design: New Order Arkitektur och konstnärerna Daniel EKTA Götesson och Patrik Bengtsson (2019)

Kulturmiljö som rekreativsmål. Hembygdsparken i Bollebygd tätort.

Sjuhäradsleden som exempel på upplevelserikt stråk.

Sport som rekreativsmål. Utegyms vid Bollebygds kyrka.

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur integrerar projektet gång- och cykelstråk och kopplingar till befintliga rörelsemönster?

Arkitekturen ser och nyttjar naturen som en resurs

- för att klara klimatutmaningar, bidra med trivselkänsla och synliggöra ekosystem

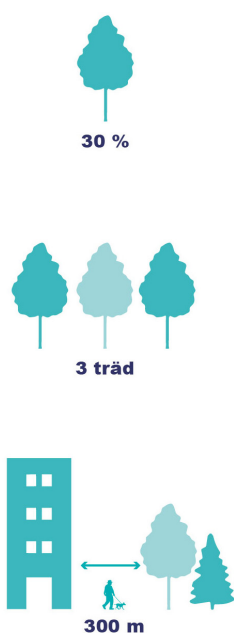
Vatten, grönska och kulturmiljö är alla resurser som bidrar till Bollebygds attraktivitet. Att nyttja dessa element som resurs innebär att värdesätta, utveckla och tillgängliggöra dem för de som bor i eller besöker kommunen.

Ställningstaganden

Berika våra byggda miljöer med gröna inslag

Medveten planering av träd, planteringar och parker gör grönska till en naturlig del av samhällets struktur. När vegetation integreras tidigt i utvecklingen av gator och stråk skapas sammanhängande miljöer som stärker långsiktig hållbarhet. Trädkronor mildrar värme, hanterar dagvatten och minskar sårbarhet vid extremväder, samtidigt som luftkvalitet, bullernivåer och biologisk mångfald förbättras.

Grönskan ger oss miljöer som är rika på variation och årstidsväxlingar. Grönskan mjukar upp hårdgjorda ytor, skapar visuella kontraster och ger utrymme för vila, rörelse och återhämtning i vardagen. Att säkerställa god tillgång till grönska är därför inte enbart en gestaltungsfråga, utan en grundläggande investering i hälsa, trivsel och livskvalitet.

3-30-300 metoden - en tumregel för grönska

Tumregeln innebär att minst tre träd ska synas från bostaden, 30 procent av kvarteret ska täckas av trädkronor och det ska högst vara 300 meter till närmaste grönområde. Regeln främjar hälsa, trivsel, biologisk mångfald och klimatanpassning.

Sedumtak

Synliggör grönska och vatten för att sprida kunskap

Gröna inslag i den byggda miljön ger människor möjlighet att lära av naturen. Genom att möta växter, träd och insekter i den byggda miljön kan vi förstå ekologi, växtcykler och samspelet mellan arter. Samtidigt inspirerar gröna inslag såsom pollinerande rabatter, gröna tak och odlingslådor till hållbar stadsplanering och ökar medvetenheten om ekosystemtjänster, biologisk mångfald och klimatpåverkan.

Bäckravinen i Bollebygd

Bäckravinen är en visningsplats för biologisk mångfald, med insatser som ängsytor, insektshotell, olika holkar och vedkomposter – allt för att gynna liv och lärande i naturen.

Insektshotell och faunadepåer i Bäckravinen, Erikstorp.

Höstfärger vid Bollebygds bibliotek.

Skyfallsgata Lindholmen, Göteborg.

Använd grönska vid klimatanpassning

Gröna inslag och genomtänkt markbeläggning i våra byggda miljöer ger viktiga ekosystemtjänster, det vill säga naturens effekter som skapar en bättre och mer robust miljö för oss. Träd ger skugga och dämpar värme under varma dagar, växter och genomsläppliga ytor tar upp regnvatten och minskar risken för översvämningar och överbelastning i dagvattensystem och pollinerande växter stärker den biologiska mångfalden. Genom att integrera grönskan klarar vi av extremväder bättre.

Illustrationen visar hur stadsrummet kan klimatanpassas genom flera samverkande åtgärder: träd som ger skugga och svalka genom avdunstning, ljusa material som minskar värmeupptag, samt genomsläppliga ytor som tar hand om regnvatten och möjliggör infiltration till mark och rötter. Tillsammans bidrar dessa lösningar till ett svalare, grönnare och mer robust stadsmiljö vid värme och skyfall.

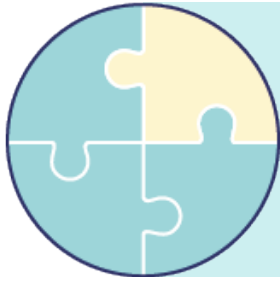

När det regnar blir vattenstråket synligt och leder dagvattnet genom parken, samtidigt som det skapar en lekfull miljö för att följa, utforska och leka med vattnet. Lindholmen, Göteborg.

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur integreras grönska, vatten och naturinslag för att skapa kvalitet och klimatanpassning i projektet?

Arkitekturen anpassas till platsen

- för att utveckla platsens identitet

Platsbaserad arkitektur uppmärksammar, värnar och stärker de kvaliteter som redan finns på en plats. Platsens förutsättningar och begränsningar formar förändringarna, snarare än tvärt om. Skala, form och färg blir verktyg för att skapa samspel med omgivningen, ibland genom att harmonisera, ibland genom att markera ett medvetet avsteg. Byggnader får gärna ha egna uttryck, men styrkan ligger i att detta uttryck samtidigt visar omsorg om helheten och bidrar till en sammanhållen och levande miljö.

Ställningstaganden

Gestaltningen stöttas av en platsanalys

All planering och byggnation ska utgå från en analys av platsens befintliga förutsättningar. När skala, färg och form avvägs med platsens befintliga förutsättningar uppstår ett samspel med omgivningen. Arkitekturen kan förstärka den upplevda helheten och samtidigt tillföra nya inslag som berikar platsens karaktär.

Vad är en platsanalys?

Den som ska genomföra ett projekt ska ta fram en platsanalys som ligger till grund för den gestaltningen som sedan föreslås. Det finns olika modeller för platsanalyser.

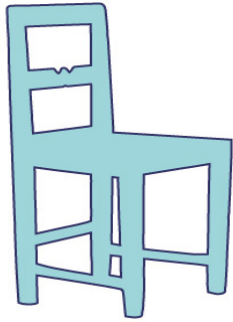

Exempel på hur en ny byggnad (i bildens mitt) anpassas till platsens äldre landshövdingehus. Byggnaden tar upp de omgivande husens nedtonade färgskala och följer fasadernas rytm. Samtidigt markerar den sin samtid genom ett modernt uttryck i fönstersättningen. Redbergsplatsen, Göteborg
Arkitekt: Okänd

Exempel på hur nyare bebyggelse (till vänster i bild) kan kontrastera mot och framhäva äldre bebyggelse (i mitten). Genom att anpassa byggnader till platsen och samtidigt låta dem skilja sig åt i uttryck kan olika tidsepoker tydliggöras och platsens historia bli mer läsbar.

Ballebmöbler är möbler från kommunens snickarstugor, tillverkade och sålda mellan 1850–1950. Som mest producerades 10 000 stolar och 1 000 soffor per år.

Hultafors stationshus är kommunens enda byggnadsminne. Utformat i en engelskinspirerad villastil. Byggt 1907-1909. Arkitekt en är okänd.

Spegla och stärka platsens identitet

Byggnader och offentliga miljöer som reflekterar platsens historia, karaktär och lokala uttryck bidrar till en starkare platsidentitet. Projekt som visar omsorg om helheten skapar ett mervärde för människor som vistas där. Målet är att utveckla och fördjupa platsens egen karaktär, snarare än att ersätta eller sudda ut den. Då blir arkitekturen en länk mellan det gamla och det nya och skapar värde över tid.

Låt kulturmiljön och konstnärliga inslag berika identiteten

Kulturmiljö och konst berikar våra platser och stärker deras unika identitet. De berättar om platsens historia, speglar samtid och framtid, och skapar stolthet och tillhörighet hos medborgarna. Att ta tillvara dessa inslag vid ny- och ombyggnationer bygger vidare på det som gör Bollebygd unikt.

Muralmålning
"Waiting for the sky to dry"
Allégatan, Borås
Konstnär: Lonac (2020)

Kostverk
"House of Knowledge"
Textile Fashion Center, Borås
Konstnär: Jaume Plensa (2015)

Exempel på hur placering av ny byggnad är väl anpassad till platsen. Församlingshemmet ligger lågt i landskapet konkurrerar därför inte med Prästgården. På så sätt bevaras och utvecklas platsens identitet. Bollebygds församlingshem
Arkitekt: Nils Andréasson arkitektkontor
(2022)

Exempel på identitetsbringande arkitektur. Byggnad som genom att kontrastera mot sin omgivning blir ett tydligt landmärke och bidrar till platsens identitet. Kuggen, Lindholmen Göteborg.
Arkitekt: Wingårdh Arkitektkontor
(2011)

Exempel på utbyggnad och hur den förhåller sig till ursprungliga uttryck.
Carlanderska sjukhuset, Göteborg.
Arkitekt: White Arkitekter
(2023)

Exempel på ny byggnad förhåller sig till äldre byggnader i funktionell stil från Carlanderska sjukhuset, Göteborg.
Arkitekt: White Arkitekter
(2023)

Exempel på arkitektur som har anpassats efter platsen topografiska förutsättningar.
Brf Viva, Guldheden Göteborg.
Arkitekt: Malmström Edström arkitekter och 02Landskap
(2019)

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur är gestaltningen anpassad till platsen och bidrar till dess identitet?

Arkitekturen sätter människan i centrum

- för att skapa platser där vi trivs

Att utgå från den mänskliga skalan i arkitekturen handlar om att forma våra städer och byggnader med människan i centrum så att de känns trygga, begripliga och inbjudande. När arkitekturen tar hänsyn till hur vi människor rör oss, ser och upplever världen, skapas platser som bjuder in till möten, gemenskap och trivsel. Det handlar helt enkelt om att bygga för livet som pågår mellan husen inte bara för husen i sig.

Ställningstaganden

Skapa tydliga och lättförståeliga miljöer

En tydlig och lättförståelig miljö gör att människor känner sig trygga, välkomna och delaktiga. När platser är lätta att orientera sig i, med logiska samband mellan byggnader, gator och entréer, skapas en känsla av ordning och igenkänning. Arkitekturen kan på så sätt bidra till att människor enkelt kan förstå hur en plats hänger ihop och hur man rör sig genom den. En sådan miljö stärker både tillgängligheten och upplevelsen av trygghet oavsett om man vistas där varje dag eller för första gången.

En bottenvåning som tydligt visar var entréer finns i den byggda miljön.

Prioritera gång- och cykeltrafik

Hur gator och vägar planeras påverkar hur lätt olika trafikslag kan ta sig fram. Arkitekturen och planeringen kan skapa miljöer där människor kan förflytta sig säkert, uppmuntras till fysisk aktivitet och lätt kan koppla samman olika delar av kommunen. Om fler ska välja att gå eller cykla är det viktigt att dessa stråk är trafiksäkra, tydliga och tillgängliga. Det kan till exempel handla om att använda upphöjda övergångsställen, hastighetsreducerande åtgärder såsom trädplanteringar, tydligt markerade cykelbanor eller varierad markbeläggning som gör gång- och cykelvägar mer synliga och trivsamma.

Lazise, Italien.

Exempel på hastighetsdämpande åtgärder

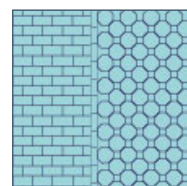
Detaljrika fasader

Träd och planteringar

Upphöjda övergångsställen

Varierande markbeläggning

Vallastaden, Linköping.

Holmsgatan, Borås.

Frihamnen, Göteborg.

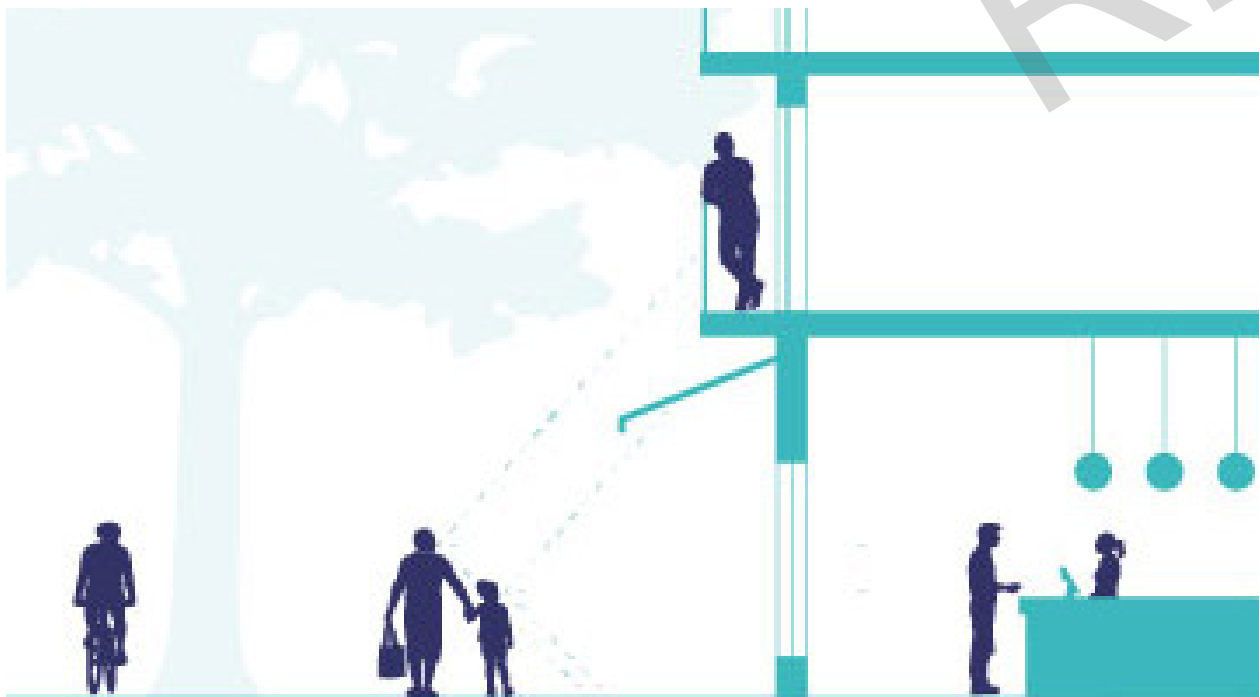
Anpassa skala, proportion och detaljer till människan

Skala och proportioner hjälper oss att förstå hur en plats kan användas. En tydlig entré visar var vi ska gå in, sittplatser som är vända mot varandra inbjuder till samtal och smala passager får oss att sänka tempot. Detaljer i ögonhöjd och inom handens räckvick gör även miljön mer upplevelserik i gångtempo. Variation i fasadernas djup och material, omsorgsfullt utformade entréer, sittvänliga murar, belysning och planteringar bidrar till en levande och mänsklig skala. När byggnader och platser utformas med omsorg om proportioner, rytm och detaljer skapas trygga, varierade och upplevelserika miljöer där människor vill vistas och återvända.

Hastighet, avstånd och arkitektur

Avstånd och hastighet påverkar hur vi upplever miljöer. När människor rör sig långsamt till exempel till fots, uppfattar vi detaljer, ansikten, kroppsspråk och ljud bäst. Vid högre hastigheter, som i bil eller på cykel, blir miljön mer översiktlig och enkel. Arkitektur kan skapa intressanta miljöer genom att anpassa skala, detaljer och synlinjer till människans sinnen. Fasader med variation och aktivitet på gatunivå ger både översikt på cirka 100 meter och nära upplevelser på omkring 25 meter skapar levande och sociala miljöer.

Platser upplevs olika av olika människor, beroende på avstånd, färdhastighet samt både platsens och människans fysiska förutsättningar.

Exempel på entré som är anpassad till mänsklig skala och som samtidigt bidrar till tydlighet i stadsrummet. Grönskan, Virginsgatan Göteborg. Arkitekt: Liljewall (2021)

Exempel på hur indelning av färger på en fasad kan påverka upplevelsen av skalan på en plats. Genom indelningen och fönsterpassningen uppfattas skalan som liten. Nordre Gate, Oslo Färgkoncept: KOI Fargestudio (2020)

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur är byggnader och miljöer utformade för att skapa trivsel och anpassas till människan?

Arkitekturen formas med omtanke för vår miljö

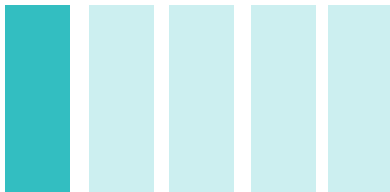
- för en långsiktig omsorg om vår livsmiljö

Byggsektorn står för en betydande del av Sveriges och världens utsläpp av koldioxid. Arkitekturen har därför en viktig roll i att minska klimatpåverkan och samtidigt skapa miljöer som håller, både fysiskt och upplevelsemässigt. När byggnader och platser utformas med omtanke om resurser, material och förändrade behov blir de långsiktigt hållbara. Det handlar om att nyttja och bevara det redan byggda och att göra väl avvägda när vi bygger nytt.

Ställningstaganden

Använd material som håller över tid

Att kunna underhålla befintliga material är att föredra framför att hela tiden ersätta material med kort livscykel. Lång livslängd har till exempel trä, natursten, metall, tegel och glas. Att använda naturmaterial kan även ge platsen eller byggnaden patina, det vill säga att materialet åldras vackert. Med genomtänkta materialval som går att återbrukas bidrar vi till smart resursanvändning, minskat klimatavtryck och byggnader som håller över tid, både i funktion och uttryck.

Statistik framtaget av Naturvårdsverket och Boverket visar att den svenska bygg- och fastighetssektorn står för en dryg femtedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser.

Källa: Naturvårdsverket, 2026.

Kolmårds marmor

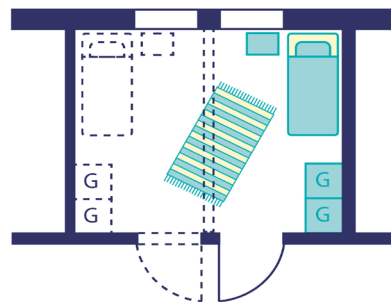
Trä

Tegel

Skapa flexibla och förändringsbara miljöer

Behov förändras över tid, och platser som kan anpassas står sig längre. Flexibilitet kan stödjas i planeringen, till exempel genom att detaljplaner utformas med ett långsiktigt perspektiv och tillåter flera möjliga användningar där det är lämpligt. Byggnader kan då byta funktion, som att en butik blir kontor eller en skola får nya verksamheter. Samtidigt kan planlösningar utformas så att interiören kan förändras över tid, till exempel att en bostad växer med familjen eller att lokaler kan kompletteras med nya funktioner. På så sätt bevaras resurser och arkitekturen fortsätter vara relevant över tid.

Ta vara på det som redan finns

Att vårda, reparera och återanvända befintliga byggnader och strukturer är ett av de mest resurseffektiva sätten att bygga hållbart. När vi utvecklar det befintliga i stället för att riva och ersätta bevaras platsens identitet och kontinuitet. När vi utvecklar det befintliga i stället för att ersätta det med nytt stärks kontinuiteten i platsens historia och vi kan känna igen oss även när miljöerna förändras.

Exempel på hur en befintlig byggnadsstruktur kan få nytt liv genom att ges ett nytt innehåll. Genom att bevara och utveckla den ursprungliga industribyggnaden tas platsens historia tillvara samtidigt som den anpassas till samtida behov.

Väveriet, Ulricehamn
Arkitekt: Cream Arkitekter
(2018)

Bygg för framtidens klimat

Klimatförändringarna kräver robusta och resilienta miljöer. Byggnader och platser som klarar extremväder, skyfall, värmeböljor och förändrade årstider stärker vår trygghet och livskvalitet. Genom att planera för god dagvattenhantering, material som tål väder och vind, och gröna miljöer som dämpar klimatpåverkan, skapas platser som står emot både tidens och klimatets påfrestander.

Exempel på en variationsrik parkmiljö som bidrar med flera ekosystemtjänster. Parken kan omhänderta stora regnmängder, och den varierade grönskan stärker den biologiska mångfalden. Samtidigt erbjuder platsen värden för rekreation och social samvaro.

Broparken, Vallastaden Linköping
Arkitekt: White arkitekter
(2016)

Exempel på skyfallshantering i en parkmiljö. Parken är nedsänkt och kan ta emot upp till 900 kubikmeter vatten vid skyfall, vilket avlastar omkringliggande byggnader och vägnät. Vegetationen i mitten är anpassad för att klara både torka och kortare perioder av översvämning. Längs kanterna skapas ängsbevuxna kullar med träd som ramar in platsen och ger en tydlig rumslighet.
Arkitekt: 02Landskap
(2021)

Vägledande fråga!

Hur gör vi?

Hur bidrar materialval, resurshantering och flexibilitet till en långsiktig miljömässig hållbarhet?

Hur gör vi?

Kapitlet beskriver hur samverkan i samhällsbyggnadsprocessen kan bidra till god arkitektonisk kvalitet. Med utgångspunkt i PBL-processen visas hur roller, ansvar och tidiga ställningstaganden kan samordnas, samt hur Bollebygds vägledande frågor för god arkitektur kan användas som stöd genom hela processen.

MISS

Tillvägagångssätt

Den här guiden syftar till att skapa medvetenhet om allas roll i våra byggprojekt. Ett gott samarbete genom hela processen ger förutsättningar för att den arkitektoniska kvalitén ska följa hela vägen så att vi utvecklar väl gestaltade och hållbara livsmiljöer.

Våra folkvalda politiker i kommunen beslutar om samhällsutvecklingen i framtidens Bollebygd. Ofta föregås besluten av ett omfattande arbete där flera aktörer är delaktiga. I genomförandet av projektet är ytterligare fler yrkesroller involverade. I processerna ingår kommunens medarbetare, liksom byggaktörer, arkitekter, entreprenörer och andra experter inom olika områden.

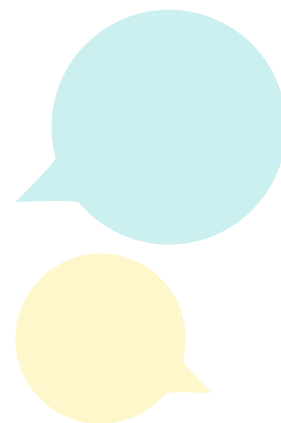
Genom Sveriges planmonopol har kommunen en betydande roll i hur arkitekturen utvecklas. Uppdraget medför ett stort ansvar som innefattar både mandat och skyldigheter. Som mark- och fastighetsägare ansvarar kommunen också för att ta hand om och utveckla den byggda miljön.

Följande kapitel syftar till att kartlägga hur samverkan kan gå till i praktiken. Detta görs genom att försöka svara på vad och vilka som kommer in i processen när. Hur kan Bollebygds sju vägledande frågor för god arkitektur vara ett praktiskt stöd i denna process? Med PBL-processen som utgångspunkt sammanfattas kommunens önskan om samverkan genom följande guider:

- » **Samtalsguide:** pekar ut de frågor som alla byggaktörer behöver ställa sig oberoende av skede eller process.
- » **Processguide:** beskriver byggnadsprojekts process och hur olika aktörer deltar i den.

Samtalsguide

Använd de vägledande frågorna som en samtalsguide för arkitekturstrategin. De hjälper till att lyfta arkitekturperspektivet i projektet och utgör grunden för Bollebygds kommuns arkitekturstrategi. Frågorna ska användas som stöd, dialog och reflektion för att förtydliga hur varje projekt bidrar till helheten. Använd dem genom hela processen, från start till färdig byggnad eller plats som tas i bruk. På så sätt säkerställs den arkitektoniska kvaliteten i alla skeden. Resultatet blir en arkitekturstrategi anpassad till projektet, som kan vara allt från ett omfattande gestaltungsprogram till enklare ställningstaganden.

Sju vägledande frågor

Hur baseras projektet på en tydlig idé?

Stödfråga: Vad är projektets tydliga idé utifrån robusthet, upplevelse och funktion?

Hur skapar projektet platser för möten och aktivitet?

Stödfråga: Hur utformas projektet för att skapa levande och aktiva mötesplatser?

Hur knyter projektet ihop samhällets olika platser?

Stödfråga: Hur tar projektet hänsyn till och stärker befintliga gång- och cykelstråk samt kopplingar till omgivande rörelsemönster?

Hur ser och nyttjar projektet naturen som en resurs?

Stödfråga: Hur integreras grönska, vatten och naturinslag för att skapa kvalitet och klimatanpassning i projektet?

Hur är projektet anpassat till platsen?

Stödfråga: Hur är gestaltningen anpassad till platsen och bidrar till dess identitet?

Hur sätter projektet människan i centrum?

Stödfråga: Hur är byggnader och miljöer utformade för att skapa trivsel och anpassas till människan?

Hur formas projektet med omtanke för vår miljö?

Stödfråga: Hur bidrar materialval, resurshantering och flexibilitet i projektet till en långsiktig miljömässig hållbarhet?

Processguide

Processbilden ger en överblick över samhällsbyggnadsprocessen – från tidiga idéer till förverkligande och utveckling över tid. Den visar när frågor behöver ställas, av vem och på vilken nivå. Processen är cirkulär, vilket tydliggör att behov förändras och att arbetet är en återkommande cykel.

Vi illustrerar processen i form av ett hjul med skedena idé, uppstart, detaljplan, projektering, lov och tillstånd, byggande, användning och slutligen nya förutsättningar. Beroende på omfattning och karaktär på det som ska planeras eller åtgärdas kommer olika skeden av processen att beröras. En åtgärd som kräver kommunala investeringar och detaljplaneläggning berörs av alla delar i processhjulet. Byggnation inom gällande detaljplan eller utanför planlagt område kan beröra färre skeden. Uppstart och detaljplanering är skeden som är viktiga för kommunen som fastighetsägare, exempelvis i samband med markanvisningar och utformning av allmän plats.

Arkitekturstrategin är ett stöd genom hela processen. Den används för att tidigt pröva och förankra arkitektoniska frågor, och fungerar sedan som vägledning vid beslut och uppföljning i varje skede. För att strategin ska få genomslag behöver frågorna hanteras vid rätt tidpunkt och med god samordning.

Kommunen och byggaktören är två centrala aktörer för en fungerande process. **Kommunen** ansvarar för intern samordning och för att följa upp att arkitekturstrategins intentioner tas tillvara.

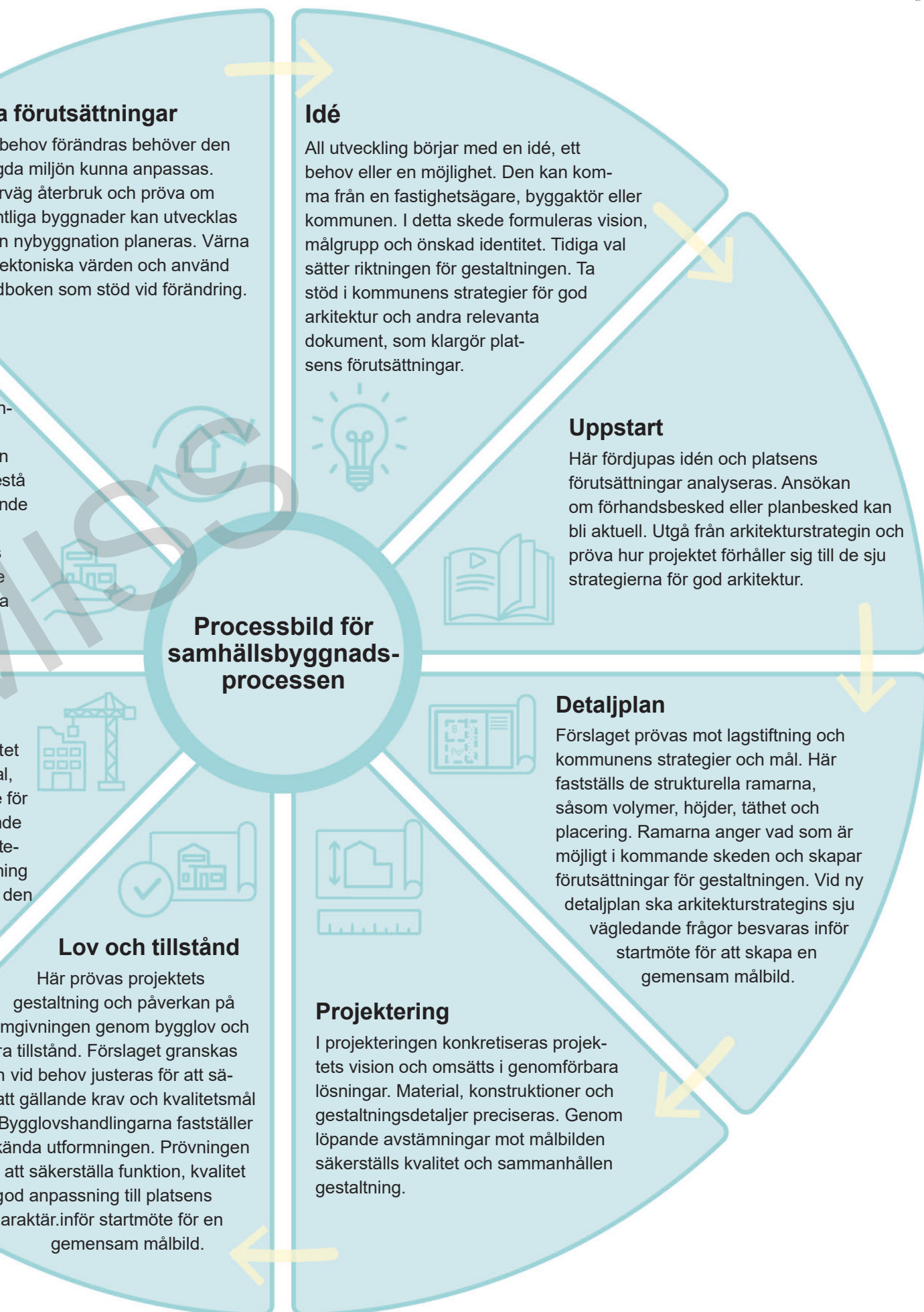
Byggaktören behöver tidigt och tydligt kommunicera den planerade arkitekturen och säkerställa att de arkitektoniska utgångspunkterna omsätts och följs upp i genomförandet.

Med samarbetsvilja och tydliga överlämningar mellan olika skeden når vi hela vägen fram. Tillsammans skapar vi god arkitektur!

Diagrammet beskriver samhällsbyggnadsprocessen i form av ett hjul med skedena idé, uppstart, detaljplan, projektering, lov och tillstånd, byggnation, användning och slutligen nya förutsättningar.

Bårhus vid Bollebygds kyrka
Arkitekt: Abako
(2024)

Referenslista

Bollebygds kommun. 2020. *Hållbarhetspolicy*.

Tillgänglig via: www.bollebygd.se/kommunochpolitik/styrdokument/

Bollebygds kommun. 2020. *Miljöpolicy*. Tillgäng-

lig via: www.bollebygd.se/kommunochpolitik/styrdokument/

Bollebygds kommun. 2022. *Vision Bollebygds*

kommun 2035. Tillgänglig via: www.bollebygd.se/kommunochpolitik/visionbollebygd2035/

Bollebygds kommun. 2022. *Översiktsplan*.

Boråsregionen. 2021. Tillgänglig via: www.bollebygd.se/byggaboochmiljo/samhallsplanering

Europeiska kommissionen. 2020. *New European*

Bauhaus. Tillgänglig via: <https://new-europe-an-bauhaus.europa.eu>

Naturvårdsverket. u.å. *Sveriges miljömål*. Tillgäng-

lig via: www.sverigesmiljomal.se

Naturvårdsverket. 2026 *Statistik om bygg-och*

fastighetssektorns klimatpåverkan. Tillgänglig via:

<https://www.naturvardsverket.se>

Plan- och bygglagen (2010:900). 2010. *Svensk*

författningssamling. Tillgänglig via: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar>

Regeringskansliet. u.å. *Globala målen och Agenda*

2030. Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se>

Statistiska centralbyrån (SCB). u.å. Statistikdata-

basen: arbetspendling, bränsleförbrukning och

körsträckor. Tillgänglig via: www.statistikdatabasen.scb.se

United Nations Development Programme

(UNDP). u.å. *Globala målen*. Tillgänglig via:

www.globalamalen.se

Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030. Till-

gänglig via: www.borasregionen.se/var-verksamhet/regional-utveckling/

Västra Götalandsregionen. 2019. *Miljömål 2030*.

Tillgänglig via: www.vgregion.se/om-vgr/

Arkitekturstrategi – remissfrågor

Kommunen har tagit fram ett förslag till arkitekturstrategi som nu skickas på remiss till berörda nämnder och organisationer. Syftet är att inhämta synpunkter, erfarenheter och perspektiv från verksamheter som berörs av strategin.

Remissfrågorna ska bidra till att säkerställa att strategin är relevant, tydlig och användbar i praktiken. Se remissfrågorna som ett stöd för att underlätta läsningen och tolkningen av remisshandlingen. Era synpunkter är viktiga för det fortsatta arbetet med att bearbeta och färdigställa strategin.

Frågor

Övergripande förståelse

- Hur uppfattar ni arkitekturstrategins syfte och inriktning?
- Är strategin tillräckligt tydlig för att kunna användas som vägledning i ert arbete?

Innehåll och relevans

- I vilken grad speglar strategin de frågor och utmaningar ni möter i er verksamhet?
- Saknas något centralt perspektiv eller någon viktig fråga i strategin?
- Finns det delar som upplevs otydliga eller svåra att tillämpa?

Användbarhet

- Vilket stöd ger strategin för avvägningar i planering, byggande och förvaltning?

Samordning och helhet

- Bidrar strategin till en gemensam riktning för kommunens arbete med den byggda miljön?
- Hur väl fungerar strategin som ett verktyg för samverkan mellan olika verksamheter?

Förbättringar

- Hur kan strategin förbättras för att bli mer tydlig, relevant och användbar?
- Har ni konkreta förslag på ändringar eller tillägg?

9. Motion (SD)-(KD) om hundrastgård TSN2024/176

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Hannes Wallberg | Biträdande
Förvaltningschef

Dnr TSN2024/176-6

0734-64 70 39 |

hannes.wallberg@bollebygd.se

Svar på motion (SD/KD) om hundrastgård**Förslag till beslut**

Teknik- och servicenämnden föreslår kommunfullmäktige att bifalla motionen.

Ärendet

Ewa Fröjd (SD), Ewa-Maria Andorff-Ripa (SD) och Rune Kennborn (KD) föreslår i motion 2024-11-22 att kommunfullmäktige beslutar att anlägga en hundrastgård i Bollebygd. Motionärerna anser att det finns stor önskan hos Bollebygds hundägare att det uppförs en hundrastgård i Bollebygd dit även icke bilburna personer samt individer med rullstol/rollator ska kunna ta sig. Placeringen bör vara så central som möjligt. Kommunfullmäktige har 2024-12-11, § 119, remitterat motionen till teknik- och servicenämnden för handläggning.

Ärendet har tidigare behandlats av teknik och servicenämnden, som återremitterade ärendet till förvaltningen för vidare handläggning.

Förvaltningen delar bedömningen att en hundrastgård skulle kunna bidra positivt till social samvaro och vara till nytta för många hundägare. För att projektet ska vara genomförbart behövs tillgång till lämplig mark och finansiering.

Lokaliseringen av en hundrastgård har analyserats av förvaltningen och den samlade bedömningen är att den lämpligaste placeringen är där HVB-hemmet idag står; på Lokes väg i Bollebygd centrum (se bifogad karta). Byggnation på platsen är beroende

av att nuvarande fastigheter monteras ner, vilket ska ske innan 2026-12-31 av köparen till modulerna. Inga hinder finns i gällande detaljplan.

Värt att notera är att en anläggning av detta slag kan medföra tillfälligt höga ljud för närboende.

Ekonomiska förutsättningar

Givet att kommunfullmäktige fattar beslut om byggnationen tas cirka 0,3 mnkr av reinvesteringsbudgetens utrymme för 2027 i anspråk till projektet. Investeringen kan genomföras givet att de reinvesteringsbudgetar som beslutats för 2027 i kommunens mål och budget 2026–2028, förblir de samma. Förvaltningen förespråkar dock en utökad investeringsram om motsvarande summa för att projektet inte ska innebära avkall på andra reinvesteringar.

Eftersom byggnationen kan genomföras på en plats där återställning av marken ska ske av entreprenören som köpt HVB-modulerna, finns samordningsvinster som gör att byggnationen blir mer ekonomiskt försvarbar än på andra lokaliseringar. Förvaltningen ser det därför som ett mycket bra tillfälle att genomföra projektet.

Bedömning

Förvaltningen bedömer att motionens syfte är relevant och att en hundrastgård säkerligen skulle uppskattas av många hundägare i kommunen. Eftersom modulerna ska avetableras under 2026 finns det möjlighet att bifalla motionen och genomföra byggnationen på den föreslagna platsen, men det är viktigt att notera att denna bedömning baseras på att ett antagande om att de reinvesteringsbudgetar som beslutats för 2027 i kommunens mål och budget 2026–2028, förblir de samma, eller utökas.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet bedöms inte påverka barn och unga negativt.

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Beslutsunderlag

TSN2024/176 Karta, bilaga

Skickas till

Kommunfullmäktige

BOLLEBYGDS KOMMUN

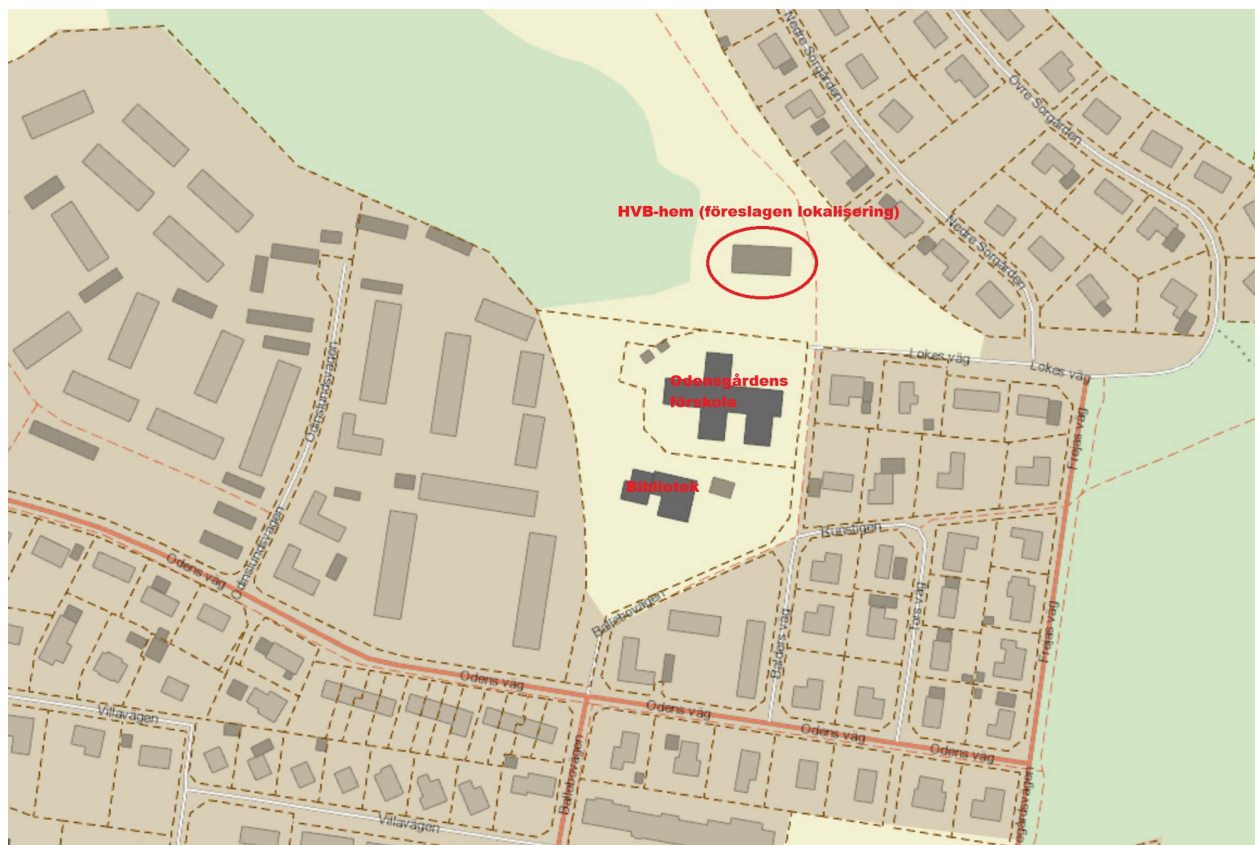
Teknik- och serviceförvaltningen

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Hannes Wallberg

Biträdande Förvaltningschef

§119

KS2024/315

Inkommen motion; Motion (SD)/(KD) om hundrastgård

Beslut

Kommunfullmäktige remitterar motionen till teknik- och servicenämnden för handläggning.

Ärendet

Ewa Fröjd (SD), Ewa-Maria Andorff-Ripa (SD) och Rune Kennborn (KD) föreslår i motion 2024-11-22 att kommunfullmäktige beslutar att anlägga en hundrastgård i Bollebygd. Motionärerna anser att det finns stor önskan hos Bollebygds hundägare att det uppförs en hundrastgård i Bollebygd dit även icke bilburna personer samt individer med rullstol/rollator ska kunna ta sig. Placeringen bör vara så centralt som möjligt. Vi har många invånare med hund i Bollebygd och en stor del av dessa bor i centrala Bollebygd.

Beslutsunderlag

- Motion (SD-(KD) om hundrastgård

Skickas till

Teknik- och servicenämnden

Paragrafen är justerad

Justerandes
sign

Utdragsbestyrkande

Motion till fullmäktige 2024-11-22

Hundrastgård

För ungefär ett halvår sedan så avslogs vår motion om att uppföra en hundrastgård med en knapp majoritet av kommunfullmäktige. Motståndarsidan hävdade att grönplanen behöver vara klar först och att det där efter kan hända saker.

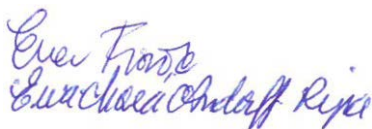
Nu är grönplanen beslutat men några initiativ till hundrastgård har vi inte sätt. Vi väljer därför att lyfta frågan igen eftersom hindret gällande grönplanen nu borde vara passé.

Vi har många invånare med hund i Bollebygd och en stor del av dessa bor i centrala Bollebygd. Det har tidigare inkommit flera medborgarförslag om att anlägga en hundrastgård men utan respons. Hunden är en stor del av många människors liv och många hundägare lever ensamma. En hundrastgård skulle inte bara möjliggöra rekreation för hunden, det skulle även skapa möjligheter för hundägare att träffa likasinnade

Det finns stor önskan hos Bollebygds hundägare att det uppförs en hundrastgård i Bollebygd dit även icke bilburna personer samt individer med rullstol/rollator ska kunna ta sig. Placeringen bör vara så centralt som möjligt.

Vi yrkar att kommunfullmäktige beslutar att anlägga en hundrastgård i Bollebygd.

Ewa Fröjd
Ewa-Maria Andorff-Ripa
Sverigedemokraterna

Rune Kennborn
Kristdemokraterna

10. Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset TSN2026/383

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Hannes Wallberg | Biträdande
Förvaltningschef

Dnr TSN2026/383-4

0734-64 70 39 |

hannes.wallberg@bollebygd.se

Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset**Förslag till beslut**

Teknik- och servicenämnden avslår medborgarförslaget.

Ärendet

Förslagsställaren har lämnat in ett medborgarförslag om att anlägga ett övergångsställe alternativt en cykelöverfart över Övregårdsvägen, mellan Tingshuset och gång och cykelvägen vid Björnskogsvägen. Syftet med förslaget är att skapa en säkrare passage för framför allt barn och ungdomar som går eller cyklar till och från skolan. Detta ärende innehåller teknik- och servicenämndens svar på medborgarförslaget.

Ekonomiska förutsättningar

Anläggandet av ett övergångsställe hade inneburit en viss kostnad för kommunen, men den ekonomiska aspekten är inte den huvudsakliga anledningen till förvaltningens förslag att avslå medborgarförslaget.

Bedömning

Förvaltningen delar förslagsställarens uppfattning att möjligheten för barn och andra oskyddade trafikanter att på ett säkert sätt korsa Övregårdsvägen är viktig. Förvaltningen bedömer dock att den föreslagna placeringen inte är lämplig för ett

övergångsställe. Platsen ligger på en kort sträcka mellan två närliggande korsningar och ett övergångsställe skulle skapa ytterligare en konfliktpunkt i trafikmiljön. Även närheten till brandstationen talar för att undvika ytterligare en reglerad passage på sträckan. Det finns dessutom redan en passage med nedsänkt kantsten som underlättar för gående att korsa vägen.

Eftersom en ny detaljplan är under framtagande bedömer förvaltningen att behovet av gångpassager och andra trafiksäkerhetsåtgärder i området bör hanteras samlat inom ramen för det arbetet. Medborgarförslaget föreslås därför avslås.

Beslutsunderlag

TSN2026/383 Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset

Skickas till

Förslagsställaren

BOLLEBYGDS KOMMUN

Teknik- och serviceförvaltningen

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Hannes Wallberg

Biträdande Förvaltningschef

§73

KS2026/131

Inkommet medborgarförslag: Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset

Beslut

Kommunfullmäktige överlämnar medborgarförslaget till teknik- och servicenämnden för handläggning och beslut.

Ärendet

Lisa Pilqvist föreslår i medborgarförslag 2026-05-11 att det görs ett övergångsställe alternativt cykelöverfart vid Övregårdsvägen (mellan Tingshuset och cykelvägen vid Björnskogsvägen). Många barn och ungdomar cyklar den vägen på väg till och från skolan och i nuläget finns inget övergångsställe/cykelöverfart, utan bara en mjuk rundning av trottoarkanterna. Ett övergångsställe/cykelöverfart skulle vara ett enkelt och effektivt sätt att göra vägen till och från skolan säkrare.

Beslutsunderlag

- Medborgarförslag om övergångsställe vid Tingshuset_Bortredigerad

Skickas till

Teknik- och servicenämnden

Paragrafen är justerad

Justerandes
sign

Utdragsbestyrkande

Från: Lisa Pilqvist [REDACTED]

Skickat: den 11 maj 2026 09:52

Till: Funktionsadress Kommunstyrelsen <kommunstyrelsen@bollebygd.se>

Ämne: Medborgarförslag övergångsställe

Hej!

Jag har ett medborgarförslag som definitivt skulle förbättra vardagen och öka säkerheten framför allt för våra unga medborgare:

Gör ett övergångsställe alt.cykelöverfart vid Övregårdsvägen (mellan Tingshuset och cykelvägen vid Björnskogsvägen).

Varför

Många barn och ungdomar cyklar den vägen på väg till och från skolan och i nuläget finns inget övergångsställe/cykelöverfart, utan bara en mjuk rundning av trottoarkanterna. Det finns 30-skyltar, men de följs inte och barnen har varit nära att bli överkörda där vid flera tillfällen.

Ett övergångsställe/cykelöverfart skulle vara ett enkelt och effektivt sätt att göra vägen till och från skolan säkrare. Jag tror också att det skulle uppmuntra fler föräldrar att våga låta sina barn gå eller cykla till skolan.

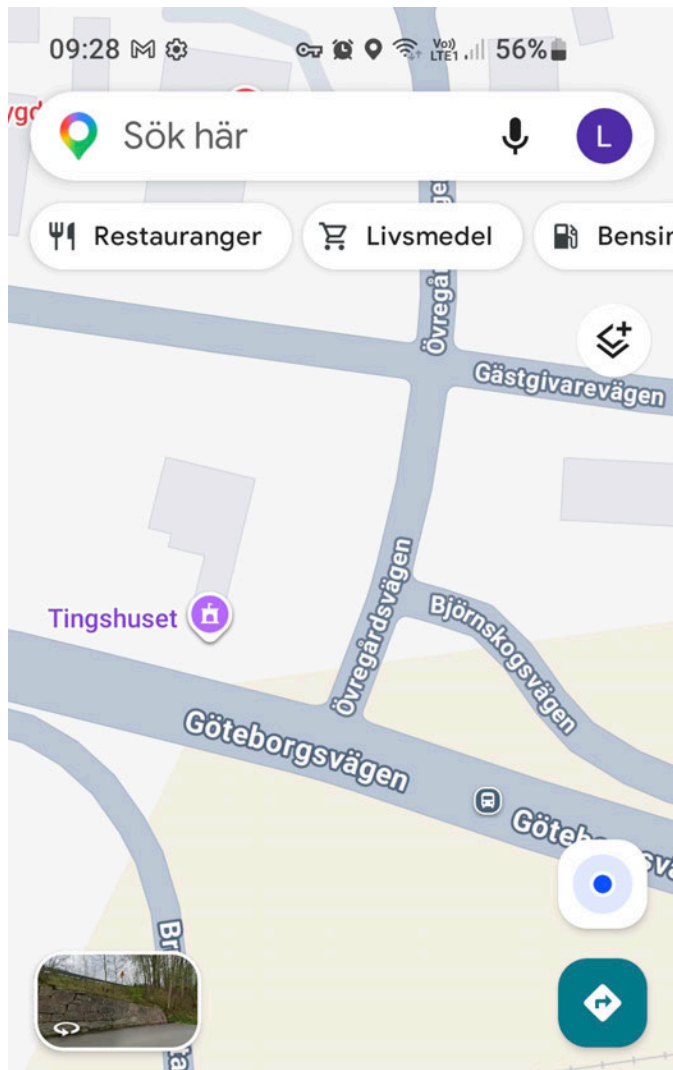
Jag bifogar bilder för att förtydliga :)

Ha en fin dag!

Med vänlig hälsning,

Lisa Pilqvist

11. Sammanträdesplan 2027 för teknik- och servicenämnden TSN2026/408

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

Diana Wallin | Nämndsekreterare

Dnr TSN2026/408-1

0734-647109 |

diana.wallin@bollebygd.se

Sammanträdesplan teknik- och servicenämnden 2027**Förslag till beslut**

Sammanträdesplan 2027 för teknik- och servicenämnden godkänns.

Ärendet

En förteckning över sammanträdesdagar 2027 för teknik- och servicenämnden har upprättats och ska godkännas av teknik- och servicenämnden.

Enligt förslaget ska teknik- och servicenämnden ha sammanträden på onsdagar följande datum:

27 januari, 10 mars, 12 maj, 23 juni, 15 september, 20 oktober, 1 december. Starttid kl.13:00. I förslaget förtydligas även beredningsmöten inför sammanträdena.

Barnkonsekvensanalys

Beslut i ärendet bedöms inte påverka barn och unga negativt.

Beslutsunderlag

Förslag till sammanträdesplan 2027, daterat 2026-09-02

Skickas till

Nämndsekreterare, kommunsekreterare

Tjänsteskrivelse

2026-09-15

BOLLEBYGDS KOMMUN

Teknik- och serviceförvaltningen

Marie Hokkanen

Förvaltningschef

Diana Wallin

Nämndsekreterare

ÅRSPLAN TEKNIK- OCH SERVICENÄMNDEN 2027

Utskick till presidie <i>(handlingar klara senast 08:00)</i>	Presidie onsdag klockan 08:30	Utskick till TSN <i>(handlingar klara senast 08:00)</i>	TSN onsdag klockan 13:00
Måndag	Onsdag	Onsdag	Onsdag
11 januari	13 januari	20 januari	27 januari
22 februari	24 februari	3 mars	10 mars
26 april	28 april	5 maj	12 maj
7 juni	9 juni	16 juni	23 juni
30 augusti	1 september	8 september	15 september
4 oktober	6 oktober	13 oktober	20 oktober
15 november	17 november	24 november	1 december